

A — Razvoj in dejavnost Sodišča v letu 2004

G. predsednik Vassilios Skouris

Ta del letnega poročila strnjeno predstavlja dejavnosti Sodišča evropskih skupnosti v letu 2004. Najprej ponuja kratek pregled razvoja institucije v navedenem letu s poudarkom na institucionalnih spremembah, ki so vplivale na njeno notranjo organizacijo in na njene metode dela (oddelek 1). V nadaljevanju obsega analizo statistik, ki se nanašajo na razvoj obsega dela institucije in na povprečno trajanje postopkov (oddelek 2). Tako kot vsako leto je po področjih opisan tudi poglobljen razvoj na področju sodne prakse (oddelek 3).

1. Leto 2004 so nedvomno najbolj zaznamovale širitev Evropske unije in organizacijske spremembe, ki jih je ta prinesla (oddelek 1.1). Pozornosti so vredni tudi prenos določenih pristojnosti s Sodišča na Sodišče prve stopnje in ustanovitev Sodišča za uslužbence Evropske unije (oddelek 1.2), pomembne odločitve, ki jih je Sodišče sprejelo za izboljšanje učinkovitosti metod dela, (oddelek 1.3) in spremembe Protokola o statutu Sodišča in Poslovnika (oddelek 1.4).

1.1 Širitev Evropske unije je za Sodišče pomenila velik izziv na sodnem in na upravnem področju. Predvsem je Sodišče sprejelo dvajset novih sodnikov, skupaj z njihovimi kabineti (deset novih sodnikov Sodišča in deset sodnikov Sodišča prve stopnje), in se pripravilo na uvedbo devetih novih uradnih jezikov. V skrbi, da bi bilo kos širitvi v najboljših možnih razmerah, je Sodišče sprejelo določene ukrepe že v začetku leta 2002. Ti so se nanašali predvsem na načrtovanje namestitve novih kabinetov, oblikovanje jedra osebja, ki se bo porazdelilo v devet novih jezikovnih enot službe za prevajanje, in oblikovanje *ad hoc* delovne skupine, zadolžene za ugotovitev potreb, ki jih imajo različne službe z vidika prihodnjih pristopov. Širitev je za Sodišče postala resničnost dne 11. maja 2004, ko je na slovesni seji priseglo deset novih članov Sodišča. Dne 12. maja 2004, ko je na slovesni seji priseglo devet novih članov Sodišča prve stopnje, je Sodišče prvič zasedalo z desetimi novimi člani, ki so nastopili položaje. Tako so sodniki Sodišča prve stopnje prisegli pred Sodiščem, ki so ga sestavljali tudi člani Sodišča iz njihovih držav. Celotna zadnja stopnja postopka širitve se je za Sodišče, kot tudi za Sodišče prve stopnje, zaključila dne 7. julija 2004, ko je prisegla deseta nova članica Sodišča prve stopnje.

Na organizacijski ravni je moralo Sodišče zaradi prihoda desetih novih sodnikov ustanoviti nov senat petih sodnikov. Tako Sodišče zdaj zaseda v treh senatih petih sodnikov (prvi, drugi in tretji senat) in v treh senatih treh sodnikov (četrti, peti in šesti senat). Vsak senat petih sodnikov sestavlja osem sodnikov in vsak senat treh sodnikov sestavlja sedem sodnikov, ki zasedajo po sistemu rotacije, v skladu z upoštevničnimi določbami Poslovnika. Pomembno je omeniti, da trije predsedniki senatov petih sodnikov niso člani nobenega izmed senatov treh sodnikov.

Sestava in namestitve novih kabinetov sta potekali hitro in brez težav. Za sodelavce novih sodnikov so bile organizirane različne konference, namenjene izobraževanju in obveščanju, kar je v veliki meri olajšalo njihovo normalno vključitev v sodno dejavnost Sodišča oziroma Sodišča prve stopnje. Ob namestitvi je bilo vsakemu novemu sodniku dodeljeno določeno število zadev. V več izmed navedenih zadev so bila sestavljena predhodna poročila, v okviru katerih so bile v nekaterih primerih že izvedene ustne

obravnave, predstavljeni sklepni predlogi generalnega pravobranilca in celo izdane sodbe. Hitri namestitvev in vključitev novih sodnikov in njihovih sodelavcev sta znatno vplivali na statistiko Sodišča (oddelek 2).

Na jezikovnem področju je širitev pomenila uvedbo devetih novih uradnih jezikov – nedvomno izziv, ki ga je institucija s celostno večjezikovno ureditvijo morala sprejeti –, kar pomeni, da mora biti Sodišče sposobno delati v dvajsetih mogočih jezikih postopka, ki ustvarjajo 380 mogočih jezikovnih kombinacij. V okviru službe za prevajanje je bilo ustanovljenih devet novih jezikovnih oddelkov, eden za vsakega izmed novih jezikov. Zaposlovanje osebja za delo na teh oddelkih je potekalo zlasti učinkovito. Dne 31. decembra 2004 je bilo zasedenih okoli 83 % delovnih mest, predvidenih za te oddelke. Glede razpoložljivosti sodb v novih jezikih so prvi kazalniki zelo spodbudni: tako lahko za primer omenimo, da je bilo za sodbe, razglašene dne 16. decembra 2004, še istega dne na voljo okoli 85 % prevodov v nove jezike.

Vpliv širitve je bil enako pomemben tudi na splošnem upravnem področju. V letu 2004 se je število zaposlenih v instituciji povečalo za okoli 50 %. Poseben trud je bil potreben v zvezi z zaposlovanjem osebja, več sprememb, katerih naštevanje bi preseglo namen tega dela letnega poročila, pa je bilo potrebnih v zvezi z organizacijo in delovanjem služb institucije.

1.2 Leto 2004 lahko označimo tudi kot leto razvoja sodne zgradbe Evropske unije.

Po eni strani je Svet s sklepom 2004/407/ES, Euratom, z dne 26. aprila 2004 o spremembah členov 51 in 54 Protokola o statutu Sodišča (UL L 132, str. 5) na Sodišče prve stopnje prenesel nekatere pristojnosti, ki so bile do takrat pridržane Sodišču. Sodišče prve stopnje je tako postalo pristojno za direktne ničnostne tožbe in tožbe zaradi nedelovanja, ki jih države članice vložijo zoper:

- sklepe Sveta o državnih pomočeh;
- akte Sveta, sprejete v skladu z Uredbo Sveta o ukrepih za zaščito trgovine;
- akte Sveta, s katerimi Svet uresničuje izvedbena pooblastila;
- akte Evropske centralne banke in akte Komisije, razen aktov, ki se nanašajo na tesnejše sodelovanje v okviru Pogodbe (o ustanovitvi) Evropske skupnosti.

Spore, ki so bili na tej podlagi odstopljeni Sodišču prve stopnje, količinsko ocenjujemo na okoli 5 % sporov pred Sodiščem (Sodišču prve stopnje je bilo leta 2004 odstopljenih petindvajset nerešenih zadev pred Sodiščem).

Po drugi strani pa je Svet prvič izkoristil možnost, ki jo je omogočila Pogodba iz Nice, in sicer oblikovanja sodnih oddelkov, ki so na prvi stopnji z možnostjo pritožbe na Sodišče prve stopnje pristojni za določene vrste tožb. S sklepom 2004/752/ES, Euratom, z dne 2. novembra 2004 (UL L 333, str. 7) je Svet ustanovil Sodišče za uslužbence Evropske unije, ki bo začelo delovati leta 2005. Ustanovitev Sodišča za uslužbence Evropske unije je pomemben korak k učinkovitejši sodni upravi Skupnosti. Sodišče prve stopnje bo zaradi tega razbremenjeno nezanemarljivega obsega sporov (okoli 25 % zadev, vloženih

v posameznem letu), Sodišče pa pritožb, povezanih z navedenimi spori (okoli 10 % zadev, vloženih v posameznem letu).

1.3 V prvih mesecih leta 2004 je Sodišče poglobljeno pretehtalo svoje metode dela, da bi izboljšalo njihovo učinkovitost in bi ukrepalo proti podaljšanju trajanja postopkov. Slednje je vodilo do sprejema vrste ukrepov, ki so se postopoma začeli uporabljati od maja 2004.

Med najpomembnejšimi ukrepi je uvedba strožjega sledenja dela, povezanega s sodno dejavnostjo Sodišča. Sledenje je zagotovljeno z informacijskim orodjem, razvitim posebej za ta namen. Poleg tega se je Sodišče, da bi pospešilo pisni postopek v postopkih z direktno tožbo in pritožbenimi postopki, odločilo za sprejem znatno strožjega pristopa, kar zadeva možnost podaljšanja rokov za predložitev vlog.

Poleg tega so poročila za obravnavo od tedaj sestavljena v krajši in bolj zgoščeni obliki ter vsebujejo samo najbolj bistvene elemente zadeve. Če se postopek v zadevi skladno z določbami Poslovnika izvede brez ustne obravnave, sodnik poročevalec ne sestavi več poročila za obravnavo. Pravzaprav je v skladu z besedilom člena 20 Statuta Sodišča sestava poročila obvezna le takrat, ko se opravi obravnavo.

Končno se je Sodišče ukvarjalo tudi s prakso objavljanja sodb v Zbirki odločb. V središču problematike sta dva elementa. Sodišče je ugotovilo, da Zbirka odločb, ki je leta 2002 preseгла 12.000 strani in leta 2003 13.000 strani, lahko resno ogrozi dostopnost sodne prakse. Po drugi strani je treba vse sodbe, ki se objavijo v Zbirki odločb, prevesti v vse uradne jezike Unije, kar za prevajalsko službo Sodišča pomeni precejšnjo obremenitev. Glede na to, da vse sodbe, ki jih sprejme Sodišče, nimajo enakega pomena na področju razvoja prava Skupnosti, je Sodišče po temeljitem preudarku odločilo, da bo sprejelo politiko selektivnega objavljanja odločb v Zbirki odločb.

Najprej, kar zadeva direktne tožbe in pritožbe, se sodbe, ki jih izdajo senati treh sodnikov ali senati petih sodnikov v zadevah, v katerih se v skladu s členom 20, zadnji odstavek, Statuta Sodišča, odloči brez sklepnih predlogov generalnega pravobranilca, ne objavijo v Zbirki odločb. V izjemnih okoliščinah pa je pri oblikovanju sodbe mogoče vselej odločiti, da se taka odločba v celoti ali delno objavi. Pomembno je dodati, da je besedilo sodb, ki niso objavljene v Zbirki odločb, javnosti dostopno v elektronski obliki v jezikovnih različicah, ki so na voljo.

Sodišče je odločilo, da glede na pomembnost postopkov za sprejem predhodnih odločb za razlago in enotno uporabo prava Skupnosti v vseh državah članicah zadevne nove prakse ne bo razširilo na zadnje.

Razbremenitev služb Sodišča za prevajanje, ki je sledila sprejemu politike selektivnega objavljanja sodb, je bila opazna že leta 2004. Pravzaprav je bil skupni prihranek, ki ga je prineslo selektivno objavljanje sodb v letu 2004, zmanjšanje za 20.000 strani.

1.4 Zaradi preudarka o poteku postopkov in metodah dela je Sodišče, še vedno v skrbi za skrajšanje trajanja postopkov, predlagalo določene spremembe svojega Poslovnika. Predlogi Sodišča, ki se nanašajo na različne vidike postopka pred Sodiščem, so še vedno predmet razprav v Svetu in jih ta še ni potrdil.

Odločitev o spremembi Poslovnika je bila sprejeta leta 2004. Zaradi pristopa novih držav članic in upoštevajoč dejstvo, da je Svet spremenil določbo Protokola o statutu Sodišča o številu sodnikov, članov velikega senata, je Sodišče prilagodilo določbe Poslovnika o sestavi sodečega senata. Tako veliki senat od zdaj sestavlja 13 sodnikov.

2. Skupni učinek sprejetih ukrepov, namenjenih povečanju učinkovitosti metod dela Sodišča, uvedbe sprememb pri delovanju Sodišča, ki jih je prinesla Pogodba iz Nice, in prihoda desetih novih sodnikov po širitvi se jasno kaže v sodnih statistikah Sodišča za leto 2004. Opozorimo naj na 30-odstotno povečanje zaključenih zadev, zmanjšanje števila nerešenih zadev za 14 % in znatno skrajšanje trajanja postopkov pred Sodiščem.

Predvsem je Sodišče leta 2004 zaključilo 603 zadeve (končna številka, upoštevajoč združitve). V 375 med njimi je odločilo s sodbo in v 226 zadevah s sklepom. Glede na prejšnje leto (455 zaključenih zadev) pomenijo te številke znatno povečanje. Na Sodišče je prispelo 531 novih zadev (561 v letu 2003, skupno število). Nerešenih zadev je bilo v letu 2004 840 (skupno število), medtem ko jih je bilo do konca leta 2003 974.

Težnja po podaljševanju postopkov, ki jo je bilo mogoče opaziti v zadnjih letih, je v letu 2004 doživela preobrat. Postopek s predhodnimi vprašanji je trajal okoli 23 mesecev, medtem ko je leta 2003 trajal okoli 25 mesecev. Čas trajanja postopka z direktnimi tožbami se je s 25 mesecev v letu 2003 znižal na 20 mesecev v letu 2004. Povprečni čas za obravnavanje pritožb je bil 21 mesecev (28 mesecev v letu 2003).

Tako kot v prejšnjem letu je Sodišče v letu 2004 uporabljalo različne instrumente za pospešitev postopka v določenih zadevah (prednostno obravnavanje zadeve, hitri postopek, skrajšani postopek in možnost odločanja brez sklepnih predlogov generalnega pravobranilca). Sodišče je skladno s členoma 62a in 104a Poslovnika že tretjič odločilo po hitrem postopku, vendar tokrat v postopku z direktno tožbo (sodba z dne 13. julija 2004 v zadevi *Komisija proti Svetu*, C-27/04 P, še neobjavljena v ZOdl., glej oddelek 3.11). Na ta način, ki omogoča prihranek časa na določenih stopnjah postopka, je mogoče sodbo izdati v roku manj kot šest mesecev, odkar je bila zadeva vložena. Predlog za obravnavanje po hitrem postopku je bil vložen še v dvanajstih drugih zadevah, v katerih pa niso bili izpolnjeni pogoji izjemne nujnosti, ki morajo biti izpolnjeni po Poslovniku. V skladu z novo prakso je predloge za odločanje po hitrem postopku sprejel ali zavrnil predsednik Sodišča s sklepom.

Poleg tega je Sodišče redno odločalo po postopku iz člena 104(3) Poslovnika, da bi odgovorilo na določena vprašanja, naslovljena nanj v postopkih za sprejem predhodne odločbe. Pravzaprav je bilo na navedeni podlagi izdanih dvaindvajset sklepov.

Ob tem je Sodišče pogosto uporabilo možnost, ki jo ima na voljo v členu 20 Statuta, da odloči brez predlogov generalnega pravobranilca, če zadeva ne odpira nobenega novega pravnega vprašanja. Pomembno je opozoriti, da je bilo leta 2004 brez sklepnih predlogov izdanih okoli 30 % sodb.

Kar zadeva porazdelitev zadev po sestavah Sodišča, naj opozorimo, da je plenum Sodišča (plenarna seja, veliki senat, prejšnje plenarne sestave) odločil v 12 % zadev, senati petih sodnikov v 54 % in senati treh sodnikov v 34 % v letu 2004 zaključenih zadev. Ugotavljamo težnjo naraščanja števila zadev, o katerih odločajo senati petih

sodnikov (v 50 % v letu 2002 zaključenih zadev). Senati petih sodnikov so tudi sestava, ki navadno odloča o zadevah, vloženi pred Sodiščem. Prav tako je treba opozoriti na občutno povečanje števila zadev, v katerih odločajo senati treh sodnikov (20 % zaključenih zadev v letu 2003).

Drugi statistični podatki za leto 2004 so zbrani v poglavju IV tega poročila.

3. V vsakem primeru bi se želeli v tem letnem poročilu zlasti zadržati pri sodni dejavnosti Sodišča. Ta oddelek opisuje poglobitve razvojne težnje sodne prakse, razvrščene po področjih:

pravo institucij (oddelek 3.1); državljanstvo Unije (oddelek 3.2); prosti pretok blaga (oddelek 3.3); prosto gibanje delavcev (oddelek 3.4); svoboda opravljanja storitev (oddelek 3.5); prosti pretok kapitala (oddelek 3.6); pravila o konkurenci (oddelek 3.7); pravo znamk (oddelek 3.8); približevanje zakonodaje (oddelek 3.9); socialno pravo (oddelek 3.10); ekonomska in monetarna politika (oddelek 3.11).

Izbor ne obsega več kot 34 od 603 sodb in sklepov, ki jih je izdalo Sodišče v letu 2004. Kljub temu so navedene zadeve opisane izčrpnije kot v predhodnih izdajah letnega poročila Sodišča. Tudi če ta izbor očitno povzema sodbe posebnega pomena, v katerih je generalni pravobranilec sestavil sklepne predloge, predmetnih sklepnih predlogov, čeprav nujnih za razumevanje zadeve, tu ne obravnavamo zgolj iz praktičnih razlogov, povezanih z dolžino tega poročila. Celotna besedila vseh sodb, mnenj in sklepnih predlogov generalnih pravobranilcev so v vseh uradnih jezikih Skupnosti na voljo na spletni strani www.curia.eu.int, pa tudi na spletni strani Evropa (www.europa.eu.int/eur-lex). Da bi se izognili kakršni koli pomoti in da bi olajšali branje, se to poročilo, kadar ni navedeno drugače, sklicuje na oštevilčenje členov Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe ES, ki je bilo uvedeno z Amsterdamsko pogodbo.

3.1 Med zadevami **ustavnega** oziroma **institucionalnega** pomena je treba opozoriti na štiri zadeve, od katerih se ena nanaša na mednarodne sporazume, ki jih sklene Skupnost s tretjimi državami, druge tri pa na uporabo in spoštovanje prava Skupnosti s strani organov držav članic. V zadevi Francija proti Komisiji (sodba z dne 23. marca 2004, C-233/02, Recueil, str. I-2759) je Sodišče zavrnilo ničnostno tožbo, ki jo je vložila Francija proti aktu, s katerim je Komisija z Združenimi državami sklenila sporazum o smernicah za izboljšanje sodelovanja na zakonodajnem področju med pogodbenicama in pospeševanje transparentnosti do tretjih oseb, ko gre za sprejemanje tehnične zakonodaje za blago, za katerega se uporablja sporazum WTO/TBT (sporazum „WTO“ o tehničnih ovirah pri trgovanju).

V skladu s poglobitvo trditvijo francoske vlade je Komisija sama, v obliki smernic, sklenila mednarodni sporazum z obvezno veljavo, medtem ko je za sklenitev takega akta na podlagi člena 300 Pogodbe ES navadno izključno pristojen Svet.

Komisija nasprotno poudarja, da smernice nimajo obvezne veljave in da zgolj ta okoliščina zadostuje za njeno pristojnost, da jih sprejme.

Odgovor sodišča ima več odtenkov. Sodišče zavrača navedbo francoske vlade, ne da bi pri tem popolnoma pritrdilo Komisiji. Okoliščina, da določen akt, kot so predmetne

smernice v tem primeru, ni pravno zavezujoč, Komisiji še ne daje pristojnosti za njegovo sprejetje. Sodišče pojasnjuje, da „določanje pogojev, pod katerimi se sme sprejeti tak akt, zahteva, ko gre za akt, s katerim se v tem primeru zmanjšuje nevarnost trenj, povezanih z obstojem tehničnih ovir pri trgovanju, da se primerno upošteva delitev pristojnosti in institucionalno ravnovesje, ki ga na področju skupne trgovinske politike vzpostavlja Pogodba“ (točka 40).

Odsotnost obvezne veljave torej ni izključno merilo pristojnosti, ki bi Komisiji omogočalo sprejemanje aktov, kot so smernice. Prav tako je treba upoštevati delitev pristojnosti in institucionalno ravnovesje, ki ga vzpostavlja Pogodba na zadevnem področju. Sodišče dalje pojasnjuje, da je „odločilno merilo za določanje, ali so smernice pravno zavezujoče ali ne,“ namen strank (točka 42). V nadaljevanju Sodišče analizira besedilo in zaključí, da v konkretnem primeru smernice očitno nimajo obvezne veljave in jih zato, logično, člen 300 Pogodbe ES ne zajema.

Sodišče je institucijo, pristojno za sklenitev predmetnega sporazuma, lahko določilo na podlagi analize konkretnega primera, torej tako, da je akt postavilo v njegov kontekst.

V zadevi *Kühne in Heitz* (sodba z dne 13. januarja 2004, C-453/00, Recueil, str. I-837) je College van Beroep voor het bedrijfsleven (Nizozemska) v okviru spora o tarifni razvrstitvi perutnine in posledično o določitvi zneskov za povračila pri izvozu izvozniku zaprosilo Sodišče za odgovor na vprašanje, ali pravo Skupnosti, in predvsem načelo lojalnosti Skupnosti iz člena 10 ES, upravnemu organu nalaga, naj spremeni dokončno odločbo, tako da bi zagotovil pravo Skupnosti, ki ga je treba razlagati v luči poznejše predhodne odločbe, njegov polni učinek.

Od decembra 1986 do decembra 1987 je družba Kühne & Heitz NV s sedežem na Nizozemskem izvozila določeno količino perutnine v kosih v tretje države in nizozemskim carinskim organom predložila različne deklaracije, ki bi jo upravičevale do izvoznega nadomestila pri izvozu perutnine v kosih. Blago je bilo deklarirano pod določeno podštevilko skupne carinske tarife. Na podlagi teh izjav je Productschap določil izvozno nadomestilo za navedeno podštevilko in izvozni družbi plačal ustrezne zneske.

Po pregledu narave izvoženih proizvodov je Productschap blago znova razvrstil v drugo tarifno podštevilko in na podlagi tega od izvozne družbe zahteval povračilo določene vsote. Potem ko je bil njen ugovor zoper zahtevo za povračilo zavrnjen, je izvozna družba vložila pritožbo zoper to odločbo pred College van Beroep voor het bedrijfsleven. Ko je le-ta leta 1991 zavrnil pritožbo, pri tem ni sodil, da bi bilo treba na Sodišče nasloviti predlog za sprejem predhodne odločbe, saj se za predmetno blago ni uporabljalo pojma „stegna“ v smislu podštevilke, ki jo je v izjavi navedel izvoznik.

Na podlagi poznejše sodne prakse Sodišča, ki je razveljavila rešitev nizozemskih Sodišč (sodba z dne 5. oktobra 1994 *Voogd Vleesimport en -export*, C-151/93, Recueil, str. I-4915), je izvoznik zahteval plačilo zavrnjenih nadomestil in sodišče, ki je znova odločalo o tožbi zoper zavrnitev te zahteve s strani uprave, je na Sodišče naslovilo zgoraj navedeno vprašanje.

Na začetku Sodišče opozarja, da morajo, upoštevaje po eni strani obveznost, ki jo imajo vsi organi držav članic, da zagotovijo spoštovanje prava Skupnosti, in po drugi strani

nujni povratni učinek interpretativnih odločb, pravilo prava Skupnosti, katerega razlago je Sodišče podalo v predhodni odločbi, uporabljati vsi državni organi v okviru svojih pristojnosti, in to tudi za pravna razmerja, ki so nastala, preden je Sodišče izreklo sodbo v postopku za sprejem predhodne odločbe.

Ko gre za spoštovanje navedene obveznosti, je po mnenju Sodišča ne glede na nacionalno upravno odločbo, ki je postala dokončna, preden je bila v luči predhodne odločbe Sodišča vložena zahteva za njeno ponovno presojo, treba upoštevati tudi načelo pravne varnosti, ki je eno izmed splošnih načel prava Skupnosti. V zadevnem primeru se je Sodišču posrečilo najti način, kako med seboj spraviti obe omenjeni zahtevi, in sicer tako, da ugotavlja, prvič, da nizozemsko pravo upravnim organom omogoča, da spremenijo dokončno odločbo, drugič, da postane dokončna zgolj na podlagi sodbe nacionalnega sodišča, zoper odločbe katerega ni pravnega sredstva, tretjič, da je ta sodba temeljila na razlagi prava Skupnosti, ki je bila s poznejšo sodbo Sodišča razglašena za napačno in se je ni več uporabljalo, ne da bi bil na Sodišče naslovljen predlog za sprejem predhodne odločbe v skladu s členom 234(3) ES, in končno, da se je prizadeta stranka nemudoma po tem, ko je izvedela za predmetno sodno prakso, obrnila na upravni organ.

Potem ko je Sodišče opredelilo dejstva v konkretnem primeru, je razsodilo, da je upravni organ, ki odloča o tovrstni zadevi, ob uporabi načela sodelovanja iz člena 10 ES, dolžan v takih okoliščinah dokončno upravno odločbo v zadevi v glavni stvari ponovno presoditi, zato da bi lahko upoštevalo razlago upoštevene določbe, ki jo je Sodišče podalo v vmesnem času.

V zadevi *Komisija proti Francoski republiki* (sodba z dne 7. oktobra 2004, C-239/03, še neobjavljena v ZOdl.) se je Francija spoprijela z očitkom, da ni sprejela „ustreznih ukrepov za preprečevanje, zmanjšanje in boj proti množičnemu in trajnemu onesnaževanju vodnega območja de Berre“ (točka 88).

Komisija je zaradi hudega onesnaževanja vodnega dela tega območja, ki ga povzroča predvsem elektrarna s hidroelektričnimi odpadki, na Sodišču vložila tožbo zaradi kršitve Barcelonske konvencije z dne 16. februarja 1976 in Atenskega protokola z dne 17. maja 1980 o varstvu Sredozemskega morja pred onesnaževanjem.

Sodišče se je moralo najprej izreči o lastni pristojnosti. Sodišče, ki se je postavilo v okvir posledkov svoje sodbe *Demirel* (sodba z dne 30. septembra 1987, 12/86, Recueil, str. 3719), navaja, da „imajo mešani sporazumi, ki jih sklenejo Skupnosti in njene države članice s tretjimi državami, ko gre za določbe, ki so v pristojnosti Skupnosti, v pravnem redu Skupnosti enak status kot izključno skupnostni sporazumi. Države članice v pravnem redu Skupnosti izpolnjujejo obveznost do Skupnosti, ki je prevzela obveznost za pravilno izvrševanje sporazuma, s tem da zagotavljajo spoštovanje obveznosti iz sporazuma, ki so ga sklenile institucije Skupnosti“ (točki 25 in 26). Sodišče pripominja, da z uporabo enakega razlogovanja v tem primeru mešani sporazumi zadevajo ob varovanje okolja, to je ob področje, ki ga v veliki meri pokriva pravo Skupnosti. Zaradi navedenega dejstva se navedeni sporazumi izvajajo v okviru Skupnosti. Okoliščina, da Skupnost z ničimer posebej ne ureja predmeta spora, se zdi nepomembna. Na podlagi take obrazložitve se je Sodišče izreklo za pristojno za presojo uporabe navedenih mednarodnih sporazumov.

Potem je Sodišče nadaljevalo analizo temelja. Po analizi besedila zadevnih sporazumov je opozorilo, da gre za „posebej strogo obveznost pogodbenih strank“, in sicer morajo na območju s „primernimi ukrepi“ onesnaževanje teluričnega izvora „strogo omejiti“ (točka 50). Obstoj drugih virov onesnaževanja, kot sta industrializacija obal vodnega območja oziroma demografski razmah občin, ne more omajati obstoja onesnaženja teluričnega izvora, ki ga gre pripisati dejavnosti elektrarne. Od tod je moralo Sodišče presoditi le še primernost delovanja francoskih javnih oblasti v zvezi z njihovo obveznostjo zmanjšanja teluričnega onesnaževanja, ki jo imajo do Skupnosti.

V tem okviru Sodišče ugotavlja, da je količina vode in blata, ki odtekata iz elektrarne, prevelika, in to kljub sprejetju ukrepov javnih oblasti za njeno zmanjšanje. Ob tem je neprijetni vpliv navedenega odtekanja dobro znan in že ta okoliščina kaže na nezadostnost ukrepov, ki so jih sprejele javne oblasti. Sodišče je torej na podlagi predmetne analize okoliščin štelo, da dejavnost javnih oblasti ni bila primerna, in ugotovilo, da Francija ni izpolnila svojih obveznosti.

V zadevi X (sodba z dne 7. januarja 2004, C-60/02, Recueil, str. I-651) se je pojavila težava sankcioniranja kršitev prava Skupnosti s strani nacionalnega sodišča. Novembra 2000 je družba Rolex, imetnica več znamk ročnih ur, v Avstriji zahtevala sodno preiskavo zoper X po odkritju določenega števila ponarejenih ročnih ur, ki so jih neznanci nameravali prenesti iz Italije na Poljsko, kar je kršitev pravice iz znamke. Rolex je zahteval zaplembo ponarejenih ročnih ur in njihovo uničenje po zaključku postopka. Dne 20. julija 2001 so družbe Tommy Hilfiger, Gucci in Gap prav tako zahtevale uvedbo sodne preiskave o posnemanju originalov iz Kitajske, namenjenih na Slovaško. Avstrijsko sodišče, ki je o zadevi odločalo, se je soočilo z naslednjo težavo: za začetek sodne preiskave je potrebno, da očitano ravnanje pomeni kaznivo ravnanje. Po mnenju avstrijskega sodišča nacionalni zakon o varstvu znamk prepoveduje samo uvoz in izvoz ponarejenega proizvoda, pri tem pa izključuje sam promet čez nacionalno ozemlje. Navedeno sodišče je na Sodišče naslovilo tudi vprašanje o skladnosti predmetnega zakona z Uredbo št. 3295/94¹, ki po njegovem mnenju zajema tudi promet.

Sodišče uvodoma potrdi navedeno tezo: Uredba velja tudi za blago v tranzitu med dvema tretjima državama, ki ga carinski organi države članice v tej državi članici začasno zadržijo. Poleg tega pojasnjuje, da razlaga njegove uporabljivosti ni odvisna od narave nacionalnega postopka (civilnega, kazenskega ali upravnega), v katerem se je stranka na tako razlago sklicevala. V preostalem Sodišče ugotavlja, da možna razlaga avstrijskega zakona o varstvu znamk ni enotna. Avstrijska vlada in tožeče stranke pravzaprav izpodbijajo razlago, ki jo je sprejelo predložitveno sodišče: zanje avstrijski zakon prepoveduje tudi promet blaga. Le-to se nanaša na razlago nacionalnega prava, kar ni naloga Sodišča, pač pa nacionalnega sodišča. Če bi moralo le-to ugotoviti, da nacionalne določbe v nasprotju z Uredbo dejansko ne sankcionirajo zgolj prometa, bi moralo svoje nacionalno pravo razlagati v mejah, ki jih postavlja pravo Skupnosti, tako da bi doseglo rezultat, ki ga predpisuje norma Skupnosti, in bi moralo ob uporabi le-te za ponarejeno blago v tranzitu čez nacionalno ozemlje uporabiti civilne sankcije, določene v nacionalnem

¹ Uredba Sveta (ES) št. 3295/94 o ukrepih za prepoved sprostitev ponarejenega in piratskega blaga v prosti promet, izvoz, ponoven izvoz ali za uvedbo odložnega postopka z dne 22. decembra 1994 (UL 1994, L 341, str. 8), kot je bila spremenjena z Uredbo Sveta (ES) št. 241/1999 z dne 25. januarja 1999 (UL 1999, L 27, str. 1).

pravu za druge kršitve, in sicer toliko, kolikor so učinkovite, sorazmerne in odvrtačilne. Sodišče kljub temu opozarja, da je uporaba načela skladne razlage na kazenskem področju posebna težava. Navedeno načelo je omejeno s splošnimi pravnimi načeli. Predvsem se Uredba št. 3295/94, ki državam članicam prepušča pristojnost za sankcioniranje kršitev prepovedanih ravnanj, ki jih določa, razširja tudi na sodno prakso, ki jo je Sodišče razvilo na področju direktiv, v skladu s katero ne morejo same po sebi in neodvisno od zakona, ki ga sprejme država članica za njihovo uporabo, določiti ali povečati kazenske odgovornosti kršiteljev njihovih določb. Zato Sodišče zaključí, da v primeru, če bi nacionalno sodišče menilo, da avstrijski zakon ne prepoveduje zgolj prometa ponarejenega blaga, načelo zakonitosti kazni, splošno načelo prava Skupnosti, prepoveduje kazensko sankcioniranje takega ravnanja, in to tudi v primeru, ko je z nacionalnim zakonom kršeno pravo Skupnosti.

3.2 Državljanstvo Unije in njegovi nasledki so bili središče dveh zadev.

V zadevi *Pusa* (sodba z dne 29. aprila 2004, C-224/02, Recueil, str. I-5763) je Korkein oikeus postavil predhodno vprašanje o razlagi člena 18 ES. Predhodno vprašanje je bilo postavljeno v okviru spora med g. Puso, finskim državljanom, upravičenim do invalidske pokojnine na Finskem, in njegovo Vzajemno združno banko o določitvi višine zneska, do katerega bi bila ta upravičena zarubiti pokojnino, ki jo je prva stranka prejela na Finskem, da bi dosegla poplačilo dolga. Finski zakon o izvršbi pravzaprav določa, da določenega dela osebnih prejemkov ni mogoče zarubiti, ta delež pa se izračuna na podlagi vsote, ki ostane po odtegljaju pri viru iz naslova davka na Finskem. Težava je v tem primeru nastala zato, ker je g. Pusa prebival v Španiji, kjer je bil tudi obdavčen, in skladno z določbami Konvencije o izogibanju dvojnega obdavčenja na Finskem ni prišlo do odtegljajev pri viru. Zarubljivi del pokojnine je bil torej izračunan na podlagi bruto zneska, ki je bil nujno višji in ki ne bi bil izračunan tako, če bi g. Pusa še naprej prebival na Finskem.

Vrhovno sodišče Finske se je na Sodišče obrnilo z vprašanjem o skladnosti opisanega položaja predvsem s svobodo gibanja, ki ga Pogodba ES zagotavlja državljanom Evropske unije.

Če naj status državljanstva Unije postane temeljni status državljanov držav članic in če naj se državljanu Unije v vseh državah članicah zagotovi enako pravno obravnavanje, kot so ga deležni državljani teh držav članic v enakem položaju, je Sodišče po eni strani menilo, da je v primeru, če je treba finski zakon o izvršbi razlagati tako, da nikakor ne dopušča upoštevanja davka, ki ga je stranka plačala v Španiji, nedvomna in neizogibna posledica različnega obravnavanja v tem, da je slednji v slabšem položaju zaradi dejstva, da je uporabil svojo pravico do prostega gibanja in nastanitve v državah članicah, ki mu ga zagotavlja člen 18 ES. Po drugi strani je Sodišče menilo, da popolno neupoštevanje dolgovane davka v državi članici prebivališča, če je postal izterljiv in ustrezno vpliva na dejansko raven sredstev, s katerimi razpolaga dolžnik, ne more biti upravičeno z legitimnimi cilji, kot sta varstvo pravic upnikov, da izterjajo svojo terjatev, in varstvo pravice dolžnika do prejemkov, ki so nujni za preživljanje, določenih s takim zakonom.

Sodišče je zato v odgovoru na vprašanje, ki ga je postavilo Vrhovno sodišče Finske, presodilo, da „pravo Skupnosti načeloma nasprotuje zakonodaji države članice, po kateri se zarubljivi delež pokojnine, ki se dolžniku redno izplačuje v tej državi, določi tako, da

se od navedene pokojnine odšteje pri viru odtegnjeni davek na dohodek, plačljiv v tej državi članici, medtem ko se davek, ki ga mora prejemnik te pokojnine naknadno plačati v državi članici, kjer prebiva, ne upošteva pri izračunu zarubljivega deleža predmetne pokojnine“ (točka 48). Sodišče kljub temu meni, da „nasprotno, pravo Skupnosti ne nasprotuje taki nacionalni zakonodaji, ki omogoča tako presojo, tudi če za to določa pogoj, da mora dolžnik dokazati, da je dejansko plačal, oziroma da mora v določenem roku plačati določeno vsoto iz naslova davka na dohodek v državi članici, kjer prebiva“. Vendar je Sodišče pojasnilo, da je „[tako le] v primeru, ko, prvič, pravica zadevnega dolžnika, da se [plačilo davka] na tak način upošteva, nedvomno izhaja iz zadevne zakonodaje, drugič, da se lahko s podrobnimi pravili za izvrševanje te presoje stranki zagotovi pravica, da je na letni osnovi upravičena do izravnave zarubljivih deležev svoje pokojnine enako, kot če bi bil ta davek odtegnjen pri viru v državi članici, ki je sprejela tako zakonodajo, in tretjič, da podrobna pravila uveljavljanja te pravice ne onemogočijo ali pretirano ne otežujejo“ (točka 48).

V zadevi *Zhu in Chen* (sodba z dne 19. oktobra 2004, C-200/02, še neobjavljena v ZOdl.) sta zakonca Chen, kitajska državljana in starša enega otroka, rojenega na Kitajskem, v želji po drugem otroku zadela ob politiko omejevanja rojstev, tako imenovano „politiko enega otroka“, ki jo izvaja Ljudska republika Kitajska. Zaradi navedenega sta se odločila, da bo soproga rodila v tujini. Tako se je drugi otrok para rodil v Severni Irski, v Belfastu, septembra 2000. Izbira navedenega kraja je bila povezana z irskim pravom, ki vsaki osebi, rojeni na otoku Irska (torej tudi zunaj političnih meja Irske republike), omogoča pridobitev irskega državljanstva. Otrok je to državljanstvo dobil. Nasprotno pa zato, ker ni izpolnil pogojev, ki jih določa britanska zakonodaja, ni dobil britanskega državljanstva. Po rojstvu se je ga. Chen s svojim otrokom nastanila v Cardiffu, v Walesu, in tam vložila dvojno vlogo za trajno prebivanje, ki je bila zavrnjena. Organ, ki je odločal o pritožbi, se je na Sodišče obrnil z vprašanjem o legitimnosti te zavrnitve, pri tem pa je poudaril, da mati in otrok lahko zadovoljujeta svoje potrebe, da nista odvisna od javnih skladov – in da po razumni verjetnosti to ne bosta postala – in imata navsezadnje tudi zdravstveno zavarovanje.

Okoliščina, da se je konkretna zadeva nanašala na otroka nizke starosti, je Sodišču omogočila prvi vmesni sklep. To, da je nekdo lahko nosilec pravic, zagotovljenih s pogodbo in sekundarnim pravom na področju prostega gibanja oseb, po mnenju Sodišča ni pogojeno s starostjo, ki jo mora oseba dopolniti, preden lahko pridobi poslovno sposobnost, ki mu omogoča samostojno uveljavljanje pravic. Poleg tega samo uživanje navedenih pravic ne more biti pogojeno z najnižjo starostjo.

Glede otrokove pravice do prebivanja se Sodišče sklicuje na neposredni učinek člena 18 ES. Zgolj zato, ker je državljan ene države članice, in torej državljan Unije, ima pravico do prebivanja, zagotovljeno z navedeno določbo. Kljub temu je treba upoštevati omejitve in pogoje za priznanje te pravice, predvsem člen 1(1) Direktive 90/364², ki državam članicam omogoča, da od prizadetih strank zahtevajo zadostna sredstva in zdravstveno zavarovanje. Sodišče ugotavlja, da je bilo tako tudi v tem primeru. Poleg tega pojasnjuje, da okoliščina, da otroku zadostna sredstva zagotavlja mati in da otrok sam le-teh nima, ni upoštevna; Sodišče pravi, da pogoju zadostnih sredstev ne moremo dodati zahteve po njihovem izvoru. Končno je Sodišče, kar zadeva dejstvo, da se je ga. Chen namenila na

² Direktiva Sveta 90/364/EGS z dne 28. junija 1990 o pravici do prebivanja (UL 1990, L 180, str. 26).

Irsko zgolj zato, da bi njen otrok dobil državljanstvo države članice in da bi lahko posledično tako sama kot tudi otrok pridobila pravico do prebivanja v Združenem kraljestvu, poudarilo, da definicija pogojev za pridobitev in izgubo državljanstva spada v pristojnost vsake države članice. Država članica ne more omejiti učinkov državljanstva, ki ga je podelila druga država članica, tako da za priznavanje tega državljanstva postavlja dodatne pogoje, ko gre za izvrševanje temeljnih pravic, določenih s Pogodbo.

Glede pravice matere do prebivanja Sodišče poudarja, da Direktiva 90/364 priznava pravico do prebivanja prednikom imetnika pravice, ki jih ta „vzdržuje“, kar predpostavlja, da družinskega člana materialno vzdržuje imetnik pravice do prebivanja. Sodišče pravi, da gre v konkretnem primeru za obratni položaj. Ge. Chen tako ni mogoče šteti za prednika, ki ga njegov otrok „vzdržuje“. Vendar takrat, ko ima otrok pravico do prebivanja na podlagi člena 18 ES in na podlagi Direktive 90/364, roditelju, ki zanj skrbi, ni mogoče odreči pravice, da prebiva z njim v državi članici gostiteljici, ne da bi s tem pravica do prebivanja, ki jo ima otrok, izgubila polni učinek.

3.3 Na področju **prostega pretoka blaga** se je Sodišče ukvarjalo tudi z nacionalno zakonodajo o sestavi živil in dopolnil k prehrani kot tudi z ureditvijo pakiranja pijač.

V zadevi *Greenham in Abel* (sodba z dne 5. februarja 2004, C-95/01, Recueil, str. I-1333) je Tribunal de grande instance de Paris (Francija), ki je odločal v kaznovalnem postopku proti skupnim poslovojem družbe za distribucijo živil, na Sodišče na podlagi člena 234 ES naslovil vprašanje, ali lahko država članica brez predhodnega dovoljenja na svojem ozemlju prepove dajati na trg živila, ki so zakonito proizvedena in dana na trg v drugi državi članici, zato ker vsebujejo hranilne snovi, ki jih v skladu z nacionalno ureditvijo ni dovoljeno dodajati človeški prehrani, in vitamine, katerih količina presega priporočene dnevne vrednosti ali celo varnostne omejitve, določene na nacionalni ravni.

Potem ko je Sodišče poudarilo, da lahko nacionalna ureditev, kot je ta v postopku v glavni stvari, pomeni ukrep, ki ima enak učinek kot količinska omejitev, je ugotovilo, da je lahko kljub temu pod določenimi pogoji upravičena na podlagi člena 30 ES. Prvič, navedena ureditev mora določiti tudi postopek, ki gospodarskim subjektom omogoča, da se hranilna snov vpiše na nacionalni seznam dovoljenih snovi. Predmetni postopek mora biti zlahka dostopen, mogoče ga je izvesti v razumnem roku in je lahko, v okoliščinah posameznega primera, predmet sodnega nadzora. Drugič, predlog za vpis hranilne snovi na nacionalni seznam dovoljenih snovi lahko pristojni nacionalni organi zavrnejo le, če ta snov pomeni resnično tveganje za zdravje ljudi. Sodišče pojasnjuje, da se to lahko presodi le na podlagi najzanesljivejših dostopnih znanstvenih podatkov in najnovejših znanstvenih raziskav. Sodišče na koncu opozarja na to, da mora ureditev, ki odstopa od načela prostega pretoka blaga znotraj Skupnosti, vsebovati le nujno potrebne omejitve za varovanje zdravja, ki morajo biti sorazmerne z zasledovanim ciljem.

V sodbi, razglašeni istega dne (zadeva C-24/00, *Komisija proti Franciji*, Recueil, str. I-1277), je Sodišče ravno zato, ker Francija ni določila postopka za vpis na seznam dovoljenih hranilnih snovi, ki bi bil dostopen, transparenten in izvedljiv v razumnem roku, in zavrnitve za vpis ni upravičila na podlagi poglobljene presoje dejanskega tveganja za varovanje zdravja, ugotovilo, da Francija ni izpolnila obveznosti iz člena 28 ES.

V zadevah *Komisija proti Nemčiji* (sodba z dne 29. aprila 2004, C-387/99, Recueil, str. I-3751) in *Komisija proti Avstriji* (sodba z dne 29. aprila 2004, C-150/00, Recueil, str. I-3887) je Komisija zoper navedeni državi članici pri Sodišču vložila tožbo zaradi neizpolnitve obveznosti zaradi kršitve načela prostega pretoka blaga, uzakonjenega v členu 28 ES, ker je bila v prijavi večkrat opozorjena na upravno prakso v Nemčiji in Avstriji, v skladu s katero so bili kot zdravila samodejno razvrščeni pripravki na bazi določenih vitaminov in/ali določenih mineralov, ki so bili zakonito dani na trg kot dopolnila k prehrani v državi članici, iz katere so bili uvoženi, če so vsebovali navedene snovi v prevelikih količinah v primerjavi s priporočljivo dnevno vrednostjo (zadeva C-150/00) ali pa so to vrednost trikratno presegle (zadeva C-387/99).

V podporo navedenima tožbama Komisija po vsebini zatrjuje, da je treba opredelitev vsakega vitamina ali mineralne soli kot zdravila presojati za vsak primer posamezno, glede na farmakološke lastnosti, ki mu jih trenutna znanstvena dognanja priznavajo kot zanj značilna. Stopnja škodljivost vitaminov in mineralnih soli je bila dejansko spremenljiva. Enak splošen in abstrakten pristop za vse snovi je torej presegel mejo, ki je nujna za doseganje cilja, to je varovanja zdravja, določenega v členu 30 ES, in sicer zato, ker naj ta pristop ne bi bil sorazmeren. Omejitve prostega pretoka blaga, ki naj bi izhajala iz spornih praks, četudi je zasledovala legitimni cilj, posledično ne bi bilo mogoče upravičiti.

Sodišče je ugotovilo, potrjujoč analizo Komisije, da morajo pri odločanju o tem, ali je treba vitaminske pripravke oziroma pripravke, ki vsebujejo mineralne soli, opredeliti kot medicinske proizvode v smislu Direktive 65/65 o zaščiteneh medicinskih proizvodih, nacionalni organi, ki delujejo pod nadzorom sodišča, odločati za vsak primer posamezno upoštevaje celoto lastnosti navedenih pripravkov, med njimi predvsem njihove sestavo, farmakološke lastnosti, načine uporabe in razširjenost, ter poznavanje potrošnikov le-teh in tveganje ob njihovi uporabi.

Sodišče je navedlo, da zahteva po razvrstitvi, ki bi bila odvisna od farmakoloških značilnosti vsakega pripravka, z razvrstitvijo vitaminskega pripravka ali pripravka, ki vsebuje mineralne soli, med zdravila zgolj na podlagi priporočene dnevne vrednosti, ki jo vsebuje hranilna snov, očitno ni izpolnjena. Čeprav je res, da je koncentracija v vitaminih ali mineralih, pri kateri je mogoče pripravek razvrstiti kot zdravilo, različna pri zadevnem vitaminu ali mineralu, pa iz tega nujno ne sledi, da je vsak pripravek, ki vsebuje enkrat – ali trikrat – več navedenih snovi, kot je njihova priporočena dnevna vrednost, po definiciji medicinski proizvod v smislu Direktive 65/65³.

Sodišče nadaljuje, da je v navedenih okoliščinah treba ugotoviti, da sporne prakse ustvarjajo trgovinsko oviro, saj z navedenimi zakonito proizvedenimi pripravki, s katerimi se trguje v drugi državi članici kot z dopolnili k prehrani, ni mogoče trgovati v Nemčiji in v Avstriji, preden se v zvezi z njimi ne izvede postopek odobritve za dajanje na trg, ki velja za zdravila. Te ovire ni mogoče upravičiti na podlagi člena 30 ES. Če imajo države članice na podlagi te presoje še določeno pooblastilo za odločanje po prostem preudarku na področju varovanja zdravja, morajo biti sredstva, s katerimi se uveljavlja, sorazmerna z zasledovanim ciljem, ki ga ni mogoče doseči z ukrepi, ki manj omejujejo promet znotraj Skupnosti. Sodišče poudarja, da v tem pogledu dosledna narava spornih praks ne

³ Direktiva Sveta 65/65/EGS z dne 26. januarja 1965 o približevanju določb zakonov in drugih predpisov v zvezi z zaščiteneh medicinskih proizvodi (UL 1965, L 22, str. 369).

omogoča, da bi se ugotovilo in presodilo resnično tveganje za zdravje ljudi, kar bi pomenilo poglobljeno analizo za vsak primer posamezno, s katero bi se ocenili učinki predmetnih dodanih vitaminov in mineralnih soli. Tako bi bil predmet dovoljenja za promet kot zdravilo tudi pripravek, katerega trženje za zdravje ljudi ne bi pomenilo resničnega tveganja. Na podlagi navedenih ugotovitev je Sodišče zaključilo, da Nemčija in Avstrija nista izpolnili obveznosti, ki jih imata na podlagi člena 28 ES.

Sodišče se je v dveh različnih zadevah, *Komisija proti Nemčiji* (sodba z dne 14. decembra 2004, C-463/01, še neobjavljena v ZOdl.) in *Radlberger Getränke in S. Spitz* (sodba z dne 14. decembra 2004, C-309/02, še neobjavljena v ZOdl.), izreklo o dopustnosti ukrepov, ki jih je sprejela Nemčija za reševanje okoljskega problema, ki ga povzročajo embalaže pijač, z vidika pravil Skupnosti. V navedeni državi članici so proizvajalci in distributerji pijač, ki so pakirane za enkratno uporabo, načeloma zavezani k zbirnemu sistemu in k sistemu vračanja. V vsakem primeru lahko navedeno obveznost izpolnijo tudi tako, da sodelujejo v skupnem zbirnem sistemu. Opisano možnost izgubijo, če odstotek pijač, danih na nemški trg v embalažah, primernih za novo uporabo, pade pod določen prag.

Zadeva C-463/01 se nanaša na tožbo zaradi neizpolnitve obveznosti, ki jo je Komisija vložila proti Nemčiji. Po mnenju varuhinje Pogodb je zgoraj navedena ureditev ovirala trgovanje. Dejansko proizvajalci mineralnih vod s sedežem v drugih državah članicah, ki morajo v skladu z direktivo Skupnosti vse ustekleničiti pri izviru, nosijo posebno breme.

Predhodna odločba, izdana v zadevi C-309/02, je obravnavala enak temeljni problem. Avstrijski podjetji Radlberger in Spitz, ki sta v Nemčijo izvažali osvežilne pijače, sta bili vključeni v skupni zbirni sistem odpadkov, in sicer „Der Grüne Punkt“. Obe podjetji sta pri Verwaltungsgerichtu Stuttgart vložili tožbo, v kateri sta zatrjevali, da so nemški sistem kvot za embalaže, primerne za novo uporabo, in njemu pripadajoče obveznosti v nasprotju z Direktivo 94/62⁴ in določbami Pogodbe o prostem pretoku blaga. Nemško sodišče je odločilo, da prekine postopek in na Sodišče naslovi predhodno vprašanje.

Po mnenju Sodišča je treba nemško zakonodajo v delu, v katerem Direktiva 94/62 popolnoma ne usklajuje nacionalnih sistemov ponovne uporabe embalaž, presojati z določbami Pogodbe ES o prostem pretoku blaga.

Čeprav se predmetna nacionalna ureditev uporablja brez razlikovanja, ta ne vpliva v enaki meri na trženje pijač, proizvedenih v Nemčiji, in pijač iz drugih držav članic. Prehod s skupnega zbirnega sistema embalaž na individualni zbirni sistem in sistem vračanja na splošno prinaša dodatne stroške vsem proizvajalcem. Kakor koli, proizvajalci s sedežem zunaj Nemčije uporabijo veliko več embalaž za enkratno uporabo kot nemški proizvajalci. Zato so lahko predmetni ukrepi taki, da ovirajo trženje vod iz drugih držav članic.

Glede upravičenosti ukrepa, ki se nanaša na varstvo okolja, se je Sodišče strinjalo s tem, da vzpostavitev zbirnega sistema in sistema vračanja prispeva k izboljšanju uporabe odpadnih embalaž in k manjšemu številu embalaž v naravi. Sicer pa tudi verjetnost spremembe sistema v obveznost zbirnega sistema pripomore k zmanjševanju

⁴ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 94/62/ES z dne 20. decembra 1994 o embalaži in odpadni embalaži (UL 1994, L 365, str. 10).

odpadkov, s tem da podjetja spodbuja k uporabi embalaž, primernih za novo uporabo. Nacionalna zakonodaja je torej potrebna za doseglo zastavljenih ciljev.

Kljub temu pa mora ostati navedena ureditev, v skladu s katero je uporaba zbirnega sistema in sistema vračanja odvisna od stopnje ponovne uporabe, sorazmerna. Tako je po mnenju Sodišča le v primeru, če obstaja primeren prehodni rok za prilagoditev, ki vsakemu prizadetemu proizvajalcu ali distributerju zagotavlja, da lahko učinkovito sodeluje pri sistemu, ki se izvaja.

V zadevi C-309/02 je Sodišče odločilo, da mora nacionalno sodišče presoditi, ali je navedena zahteva izpolnjena.

V zadevi C-463/01, ki se nanaša na mineralne vode, ustekleničene pri izviru, je Sodišče presodilo, da nacionalna zakonodaja v delu, v katerem so nacionalni organi določili prehodni rok zgolj šestih mesecev, ni skladna z načelom sorazmernosti.

3.4 Glede **prostega gibanja delavcev** so bile na Sodišče v okviru postopka za sprejem predhodne odločbe naslovljene štiri zadeve, ki so še zlasti vredne omembe. Prva med njimi, zadeva *Collins* (sodba z dne 23. marca 2004, C-138/02, Recueil, str. I-2703), se je nanašala na spor pred sodiščem Združenega kraljestva. V navedeni državi članici lahko iskalci zaposlitve dobijo „pomoč iskalcem zaposlitve“ samo v primerih, če tam stalno prebivajo, če jih je mogoče šteti za delavce v smislu Uredbe št. 1612/68⁵ ali pa imajo pravico do prebivanja v Združenem kraljestvu v skladu z Direktivo 68/360. Brian Francis Collins, rojen v Združenih državah, je imel dvojno državljanstvo, ameriško in irsko. Potem ko je leta 1978 med univerzitetnim študijem en semester prebival v Združenem kraljestvu, in za tem 10 mesecev v letih 1980 in 1981, ko je priložnostno delal v barih in v sektorju prodaje, se je leta 1998 vrnil, da bi si poiskal zaposlitev. Vložil je prošnjo za pomoč iskalcem zaposlitve, ki je bila zavrnjena, zato ker v Združenem kraljestvu ni navadno prebival in zato ni bil delavec za namene Uredbe št. 1612/68 ter ni imel več pravice do prebivanja v navedeni državi v smislu Direktive 68/360⁶. V zvezi s tem so bila Sodišču postavljena tri predhodna vprašanja: prvi dve sta se nanašali na uredbo oziroma na direktivo, tretje, odprto vprašanje, pa na obstoj določbe ali načela prava Skupnosti, s katerim bi bilo mogoče podpreti zahtevke tožeče stranke.

Glede opredelitve delavca v smislu Uredbe št. 1612/68 je Sodišče štelo, da po sedemnajstih letih, ki so pretekla od zadnje poklicne dejavnosti v Združenem kraljestvu, ni dovolj tesne povezave s trgov delovne sile v tej državi članici. Položaj g. Collinsa je primerljiv s položajem vsake osebe, ki išče prvo zaposlitev. Sodišče v zvezi s tem opozarja na razliko, ki obstaja po eni strani med osebami, ki iščejo zaposlitev v državi članici gostiteljici, ne da bi tam kadar koli prej delale, in po drugi strani med tistimi, ki so že imele dostop do trga delovne sile te države članice. Medtem ko so prvi upravičeni do enakega obravnavanja zgolj na področju dostopa do zaposlitve, pa lahko slednji na podlagi člena 7(2) Uredbe št. 1612/68 zahtevajo enake socialne in davčne ugodnosti kot domači delavci. Sodišče je štelo, da prizadeta

⁵ Uredba Sveta (EGS) št. 1612/68 z dne 15. oktobra 1968 o prostem gibanju delavcev v Skupnosti (UL 1968, L 257, str. 2).

⁶ Direktiva Sveta 68/360/EGS z dne 15. oktobra 1968 o odpravi omejitev gibanja in prebivanja v Skupnosti za delavce držav članic in za njihove družine (UL 1968, L 257, str. 13).

stranka v konkretnem primeru ni delavec v smislu, v katerem se ta termin nanaša na osebe, ki so že postale del trga delovne sile. Ker Uredba 1612/86 pojma „delavec“ ne uporablja enotno, je Sodišče pozvalo nacionalno sodišče, naj preizkusi, ali se je zakon Združenega kraljestva res skliceval na navedeni pomen.

Glede Direktive 68/360 je Sodišče najprej opozorilo, da sama Pogodba državljanom držav članic, ki iščejo zaposlitev na ozemlju drugih držav članic, priznava pravico do prebivanja, ki je lahko časovno omejena. Pravico do prebivanja v državi članici, priznano z Direktivo 68/360, imajo le tisti državljani, ki so v tej državi članici že zaposleni. Ker v primeru g. Collinsa ni tako, se ta na predmetno direktivo ne more sklicevati.

Sodišče je nazadnje presojalo ureditev v Združenem kraljestvu z vidika temeljnega načela enakega obravnavanja. Sodišče je potrdilo, da se za državljane države članice, ki iščejo zaposlitev v drugi državi članici, v tej zvezi uporablja člen 48 Pogodbe in imajo posledično ti državljani pravico do enakega obravnavanja, ki je določena v odstavku 2 navedene določbe. Ali se predmetna pravica do enakega obravnavanja vendarle razteza tudi na dajatve finančne narave, kot je pomoč iskalcem zaposlitve? *A priori* je odgovor glede na zgoraj navedeno sodno prakso Sodišča, v skladu s katero je enako obravnavanje, glede socialnih in davčnih ugodnosti, zagotovljeno le osebam, ki so že na trgu delovne sile, medtem ko so druge osebe upravičene samo do enakega obravnavanja pri dostopu do zaposlitve, negativen. Kljub temu je Sodišče menilo, upošteva uvedbo državljanstva Unije in sodno razlago pravice do enakega obravnavanja, ki ga uživajo državljani Unije, s področja uporabe člena 48(2) Pogodbe, ki je izraz enakega obravnavanja, da ni več mogoče izključiti dajatve finančne narave, s katero se olajša dostop do trga delovne sile določene države članice. V konkretnem primeru pogoju o prebivališču, ki ga je postavil britanski zakon, lažje zadostijo domači državljani. Upravičiti bi ga bilo mogoče samo, če bi temeljil na objektivnih ugotovitvah, neodvisnih od državljanstva prizadetih oseb, in hkrati sorazmernih z legitimnim ciljem, ki ga zasleduje nacionalno pravo. Sodišče opozarja na legitimnost želje nacionalnega zakonodajalca po tem, da bi se prepričal o resnični povezavi med prosilcem pomoči in trgom delovne sile, predvsem z ugotovitvijo, da je zadevna oseba v določenem razumnem časovnem obdobju učinkovito in resnično iskala zaposlitev. Vendar pa, če naj bo sorazmerno, zahtevano obdobje prebivanja ne sme preseči tistega obdobja, ki je nujno potrebno, da se lahko nacionalni organi prepričajo o tem, da zadevna oseba resnično išče zaposlitev.

Druga zadeva, *Trojani* (sodba z dne 7. septembra 2004, C-456/02, še neobjavljena v ZOdl.), se je nanašala na francoskega državljana brez sredstev (za preživljanje), sprejetega v zatočišče, sprejemni center v Bruslju, v katerem je v zameno za nastanitev in žepnino 30 ur na teden opravljal različna dela v okviru individualnega projekta vključitve. Ali lahko uveljavlja pravico do prebivanja kot zaposleni delavec, kot samozaposlena oseba ali ponudnik oziroma prejemnik storitev v smislu členov 39 ES, 43 ES oziroma 49 ES? Če je ne more, ali ima to pravico na podlagi neposredne uporabe člena 18 ES zgolj zato, ker je državljan Unije?

Pravzaprav je delovno sodišče v Bruslju na Sodišče naslovilo vprašanje s področja pravice do prebivanja, čeprav je odločalo o zavrnitvi dodelitve najnujnejših sredstev centra za socialno pomoč (Centre public d'aide sociale - CPAS) v Bruslju za preživljanje prizadeti stranki („minimex“).

Glede pravice do prebivanja je Sodišče najprej opozorilo na pomen, ki ga ima pojem „delavec“ v Skupnosti. Značilnost delovnega razmerja je v okoliščini, da določena oseba določen čas v korist in pod vodstvom druge osebe opravi določeno delo, za katero prejme določeno plačilo. Pravna narava *sui generis* delovnega razmerja glede na nacionalno pravo, večja ali manjša produktivnost zadevne osebe, izvor sredstev za plačilo ali celo omejena raven slednjega so v tem oziru brez pomena. Sodišče poudarja, da so v konkretnem primeru izpolnjeni bistveni elementi vsakega delovnega razmerja, in sicer razmerje podrejenosti in prejeta plačilo: koristi v naravi in denarju, ki jih zadevni osebi daje sprejemni center, pomenijo dajatev za dela, ki jih oseba opravi v korist in pod vodstvom tega sprejemnega doma. Vendar je treba odločiti, ali je narava teh del resnična in učinkovita; če so, nasprotno, te dejavnosti tako omejene, da jih je mogoče šteti za postranske in pomožne, je treba lastnost delavca izključiti. V tem oziru Sodišče predložitvenemu sodišču prepušča skrbno presojo navedenih elementov resničnosti in učinkovitosti, kljub temu pa mu daje naslednje smernice: preveriti je treba predvsem, ali opravljeno delo lahko šteje kot delo, ki je navadno za trg dela, upošteva pravila in prakso sprejemne institucije, vsebino projekta in ponovne vključitve v družbo ter tudi naravo in podrobno izvedbo del.

Sodišče izključuje možnost uporabe določb o svobodi ustanavljanja, saj je v konkretnem primeru potrjen obstoj dejavnosti, ki se opravlja za plačilo, kot tudi določb o prostem opravljanju storitev, ker izključujejo dejavnosti, ki se opravljajo na trajni podlagi oziroma katerih trajanje v nobenem primeru ni vnaprej časovno omejeno.

Glede pravice do prebivanja, ki jo imajo državljani Unije, določene v členu 18 ES, Sodišče opozarja na neposredni učinek navedene določbe, vendar takoj pojasni, da se nanjo ni mogoče brezpogojno sklicevati: mogoče jo je omejiti ali pogojevati, med drugim s pogoji iz člena 1 Direktive 90/364⁷, ki državam članicam dopušča, da zavrnejo pravico do prebivanja državljanom Unije brez zadostnih sredstev. Predmetne omejitve in pogoje pa je treba v vsakem primeru uporabljati tako, da se spoštuje pravo Skupnosti in predvsem načelo sorazmernosti. V konkretnem primeru Sodišče poudarja, da so ravno nezadostna sredstva prizadeta osebo prisilila k temu, da je zaprosila za minimex, kar upravičuje uporabo Direktive 90/364 in ji odvzema možnost sklicevanja na člen 18 ES.

Kljub temu je Sodišče ugotovilo, da ima prizadeta stranka dovoljenje za prebivanje. Prav tako iz lastnega nagiba pojasnjuje, da se lahko prizadeta stranka glede dajatve socialne pomoči, kot je minimex, sklicuje na člen 12 ES, da bi tako dosegla obravnavanje, enako tistemu, ki je pridržano domačim državljanom.

Tretja zadeva, *Baldinger* (sodba z dne 16. septembra 2004, C-386/02, še neobjavljena v ZOdl.), se je nanašala na uporabo avstrijskega zakona o odškodnini vojnim ujetnikom, sprejetega leta 2000, ki je za nekdanje vojne ujetnike določil mesečno denarno dajatev, s pogojem, da imajo avstrijsko državljanstvo. Na Sodišče je bil naslovljen predlog za sprejem predhodne odločbe o skladnosti navedene zakonodaje z določbami s področja prostega gibanja delavcev. V konkretnem primeru je bila predmetna dajatev zavrnjena nekdanjemu avstrijskemu državljanu, vojnemu ujetniku v Sovjetski zvezi med letoma 1945 in 1947, ki pa je leta 1967 dobil švedsko državljanstvo in zaradi tega izgubil avstrijsko državljanstvo.

⁷ Direktiva Sveta 90/364/EGS z dne 18. junija 1990 o pravici do prebivanja (UL 1990, L 180, str. 26).

Sodišče je zakonodajo v konkretni zadevi presoјalo glede na Uredbo št. 1408/71⁸, Uredbo št. 1612/68⁹ in člen 39(2) ES, v tem vrstnem redu.

Glede Uredbe št. 1408/71 je Sodišče ugotovilo, da se na navedeno dajatev ne nanaša, in sicer glede na določbo člena 4(4), v skladu s katero se Uredba ne uporablja „za sisteme dajatev za žrtve vojne ali njenih posledic“. Sodišče dejansko ugotavlja, da je priznanje predmetne dajatve nekdanjim vojnim ujetnikom, ki izkažejo podaljšano ujetništvo, znak nacionalnega priznanja za prestane preizkušnje in se izplača kot nadomestilo za služenje lastni državi.

Glede Uredbe št. 1612/68 je Sodišče v obrazložitvi navedlo enake razloge: predmetna uredba se za tako dajatev ne uporablja, saj se ne nanaša na ugodnosti, ki jih delavec državljani dobi predvsem zato, ker je delavec ali ker prebiva na državnem ozemlju, in zato nima bistvenih značilnosti „socialnih ugodnosti“, določenih v členu 7(2) navedene uredbe.

Nazadnje je Sodišče sklenilo enako glede člena 39(2) ES, ki določa pogoje zaposlitve, plačila in druge delovne pogoje. Po mnenju Sodišča ta določba ne more zajemati odškodninskih dajatev, povezanih s službo, ki so jo državljani za lastno državo opravljali med vojno, njen bistveni cilj pa je tem državljanom ponuditi ugodnost za preizkušnje, ki so jih prestali za to državo.

Četrta zadeva, *Merida* (sodba z dne 16. septembra 2004, C-400/02, še neobjavljena v ZOdl.), izhaja iz pravde pred nemškim sodiščem. V Nemčiji je kolektivna pogodba za civilne uslužbenke tujih oboroženih sil, ki se nahajajo na državnem ozemlju, določila, da Nemška država delavcem, ki jim je bila odpovedana pogodba o zaposlitvi, izplača predvsem „začasno pomoč“. G. Merida, francoski državljani, do leta 1999 zaposlen pri francoskih silah v Baden-Badnu, je bil od tega datuma upravičen do navedene pomoči. Zaradi načina njenega izračuna pa je vendarle sprožil postopek proti Nemčiji. Dejansko je bila predmetna pomoč izračunana na podlagi plačila, od katerega se je fiktivno odštel nemški davek na plače, in to tudi v primeru, kot je primer g. Meride, če je bilo plačilo obdavčeno v državi stalnega prebivališča, v konkretnem primeru v Franciji, na podlagi Konvencije o izogibanju dvojnega obdavčenja med tema državama. Nemško zvezno delovno sodišče se je na Sodišče obrnilo z vprašanjem o skladnosti zadevnega načina izračuna s členom 39 ES.

Ob zgoraj navedeni določbi Pogodbe ES se je Sodišče, da bi odgovorilo na to vprašanje, sklicevalo na prepoved diskriminacije, določeno v členu 7(4) Uredbe št. 1612/68¹⁰. Potem ko je Sodišče poudarilo, da je določba nacionalnega prava, kolikor ni upravičena z objektivnimi razlogi in sorazmerna z zasledovanim ciljem, po svoji naravi posredno

⁸ Uredba Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, kot jo spreminja in posodablja Uredba Sveta (ES) št. 118/97 z dne 2. decembra 1996 (UL 1997, L 28, str. 1).

⁹ Uredba Sveta (EGS) št. 1612/68 z dne 15. oktobra 1968 o prostem gibanju delavcev v Skupnosti (UL 1968, L 257, str. 2).

¹⁰ Uredba Sveta (EGS) št. 1612/68 z dne 15. oktobra 1968 o prostem gibanju delavcev v Skupnosti (UL 1968, L 257, str. 2).

diskriminatorna, če delavce migrante prizadene bolj kot delavce državljane in če lahko tako predvsem prvim povzroči škodo, je Sodišče ugotovilo, da v konkretnem primeru dejstvo, da se pri izračunu osnove začasne pomoči odvede nemški davek na plače, povzroča škodo obmejnemu delavcem, kot je g. Merida. Medtem ko se z uporabo navedenega načina izračuna osebam s stalnim prebivališčem v Nemčiji v prvem letu po prenehanju pogodbe o zaposlitvi zagotovi dohodek, ki je enak dohodku dejavnega delavca, pa ni tako v primeru francoskih državljanov, katerih prejeta dajatev je, tako kot je bila njihova plača, obdavčena v Franciji.

Vendar je nemška vlada zato, da bi upravičila sporni izračun obmejnemu delavcem, uveljavljala razloge upravne poenostavitve in omejitev finančnih dajatev. Sodišče je navedene ugovore, s katerimi v nobenem primeru ne bi bilo mogoče upravičiti nespoštovanja obveznosti, ki izhajajo iz Pogodbe ES, nedvoumno zavrnilo.

3.5 Svoboda opravljanja storitev je bila predmet zadeve *Omega* (sodba z dne 14. oktobra 2004, C-36/02, še neobjavljena v ZOdl.). Omega, družba nemškega prava, je v Bonnu (Nemčija) poslovala z napravami, namenjenimi za šport – „laserski šport“ – po navdihu iz filma „Vojna zvezd“, pri katerih je uporabljala moderno tehniko laserja. Navedena oprema je bila sestavljena iz laserskih naprav za ciljanje, podobnih brzostrelkam, in iz senzorskih sprejemnikov, nameščenih v strelnih koridorjih oziroma na jopičih, ki so jih nosili igralci. Ker je redarska uprava štela, da so razvedrilne igre, ki oponašajo ubijanje, v nasprotju s človekovim dostojanstvom in tako ogrožajo javni red, je družbi izdala prepoved uporabljanja naprav, s katerimi se meri v človeške tarče. Potem ko je bila zavrnjena upravna tožba proti navedenemu ukrepu uprave, je Omega pri Bundesverwaltungsgerichtu vložila revizijo.

V podporo reviziji družba navaja predvsem to, da prepoved krši v členu 49 ES uzakonjeno prosto opravljanje storitev, saj sporna naprava zahteva uporabo znanja in izkušenj britanske družbe. Bundesverwaltungsgericht v tem smislu priznava, da v primeru, če pridobitno gospodarsko izkoriščanje „zaigranega ubijanja“, tako kot so poudarili prvi sodniki, krši človekovo dostojanstvo v nasprotju z nemškim temeljnim zakonom, pa njegova prepoved vendarle krši tudi člen 49 ES, ki zagotavlja prosto opravljanje storitev. Odločilo je tudi, da Sodišču na podlagi člena 234 ES predloži vprašanje o skladnosti predvsem prepovedi opravljanja gospodarske dejavnosti, ki je v nasprotju s temeljnimi vrednotami, uzakonjenimi v nacionalni ustavi, s členom 49 ES.

Sodišče v tem pogledu ugotavlja, da sporna prepoved, na podlagi katere Omega ne sme uporabljati svojih igralnih naprav po modelu, ki ga je razvila britanska družba in ki ga je ta prav tako v skladu z zakonom dala na trg v Združenem kraljestvu, predvsem glede na sistem franšiz, vpliva na svobodo opravljanja storitev, ki ga zagotavlja člen 49 ES vsem ponudnikom in vsem prejemnikom storitev s sedežem v drugi državi članici. Sodišče nadaljuje, da varstvo spoštovanja temeljnih pravic, ki je dolžnost tako Skupnosti kot njenih držav članic, kljub temu predstavlja legitimni interes, s katerim je mogoče upravičiti odstopanje od obveznosti, naloženih s pravom Skupnosti, pa čeprav na podlagi temeljne svoboščine, zagotovljene s Pogodbo, kot je svoboda opravljanja storitev. Omejevalne ukrepe, s katerimi se omejuje svoboda opravljanja storitev, je mogoče upravičiti z razlogi javnega reda samo takrat, kadar so potrebni za varovanje interesov, ki jih zagotavljajo, in samo, če teh ciljev ni mogoče doseči z manj omejevalnimi ukrepi. Vendarle Sodišče vztraja, da potrebnost in sorazmernost navedenih ukrepov nista izključeni samo zato,

ker je ena država članica izbrala drugačen sistem varstva kot druga država. Povedano drugače, Nemčija lahko prepove tisto, kar je dopustno v Združenem kraljestvu, če se prepovedni ukrep izkaže za potrebnega in sorazmernega, kar se po ugotovitvi Sodišča v konkretnem primeru je. Po eni strani prepoved gospodarskega izkoriščanja razvedrilnih iger, v katerih so zaigrana nasilna dejanja nad osebami, predvsem pa ponazorjena dejanja umorov ljudi, dejansko ustreza ravni varovanja človekovega dostojanstva, ki ga je nameravala nacionalna ustava zagotoviti na ozemlju Zvezne republike Nemčije. Po drugi strani pa sporna prepoved, ki se je omejila na prepoved različice laserske igre, v kateri se strelja na človeške tarče, ni prekoračila tistega, kar je potrebno za doseg zastavljenega cilja. Sodišče sklone, da na navedeni ukrep ni mogoče gledati kot na kršitev prostega opravljanja storitev, ki ni upravičena.

3.6 Na področju **prostega pretoka kapitala** omenjamo zadevo *Manninen* (sodba z dne 7. septembra 2004, C-319/02, še neobjavljena v ZOdl.), v kateri je bila obravnavana finska ureditev obdavčenja dividend. Ta je določila, da lahko delničar nacionalne družbe poleg dividende pridobi tudi davčni dobropis, sorazmeren z davkom od dobička pravnih oseb, ki ga je plačala navedena družba. Pri obdavčenju dividende se davčni dobropis odšteje, tako da delničar dejansko ni dolžan plačati drugih davkov na izplačano dividendo. Pravica do davčnega dobropisa je nasprotno izključena, če ima družba sedež v drugi državi članici.

Tak sistem, ki določa, da se dividende, ki jih prejme delničar, na koncu ne obdavčijo, po mnenju Sodišča ne pušča nobenega dvoma o obstoju ovire pri prostem pretoku kapitala v smislu člena 56 ES, kolikor se uporablja samo za dividende, ki jih izplačajo družbe s sedežem na Finskem, in to tudi, če je, opozarja Sodišče, neposredno obdavčenje v pristojnosti držav članic. Sistem dejansko postavlja v slabši položaj tiste osebe, ki pridobijo dividende družb s sedežem v drugih državah članicah, in jih odvrča od vlaganja v te družbe ter ima prav tako omejevalni učinek do teh družb, saj jim postavlja oviro pri zbiranju kapitala na Finskem. Glede morebitne upravičenosti navedene omejitve Sodišče zavrača navedbe na podlagi člena 58(1)(a) ES, ki dopušča različno obravnavanje zavezancev, katerih položaji so, kar zadeva kraj, kjer je njihov kapital naložen, različni. Navedena izjema, ki jo je treba po mnenju Sodišča razlagati strogo, je omejena z odstavkom 3 iste določbe, v kateri sta prepovedana samovoljna diskriminacija in prikrito omejevanje. Da bi lahko šlo za različno obravnavanje, ki ga dopušča odstavek 1, in ne za samovoljno diskriminacijo, ki jo prepoveduje odstavek 3, morajo biti položaji, na katere se nanaša, objektivno različni ali upravičeni z višjim razlogom v splošnem interesu, kot je na primer nujnost po ohranitvi skladnosti davčnega sistema. Prav tako mora biti v skladu z načelom sorazmernosti.

Sodišče takoj na začetku izključi, da položaji niso primerljivi. Dejansko meni, da so, upošteva namen finske davčne ureditve, to je preprečevanje dvojnega obdavčenja – davka od dobička pravnih oseb in davka na dohodek –, glede na dobičke, ki jih izplača družba, v korist katere je bila izvedena naložba, delničarji, v prvi vrsti davčni zavezanci za plačilo davka na Finskem, v primerljivem položaju, bodisi da prejmejo dividende domače družbe ali družbe s sedežem v drugi državi članici, če so lahko v obeh primerih dividende, z izjemo davčnega dobropisa, predmet dvojnega obdavčenja.

V podporo predmetni ureditvi vlade, ki so predložile stališča – v konkretnem primeru finska pa tudi francoska vlada in vlada Združenega kraljestva –, prav tako navajajo

nujnost po ohranitvi skladnega davčnega sistema. Odkar je bila ta načeloma dopuščena v sodbah *Bachmann* (sodba z dne 28. januarja 1992, C-204/90, Recueil, str. I-249) in *Komisija proti Belgiji* (sodba z dne 28. januarja 1992, C-300/90, Recueil, str. I-305) kot razlog, s katerim bi bilo mogoče upravičiti omejitve temeljnih svoboščin, zagotovljenih s Pogodbo, se je ta pojem večkrat uveljavljal, vendar do zdaj brez uspeha. Sodba *Manninen* je Sodišču dala novo priložnost, v kateri je lahko opozorilo, da je mogoče navedeni razlog, s katerim se upravičuje omejitev, uspešno uveljavljati le, če se dokaže neposredna povezava med zadevnim davčnim dobropisom in izravnavo te ugodnosti z določeno davčno dajatvijo. Tako trditev je treba poleg tega presoditi tudi glede na zastavljeni cilj, ki ga ima predmetna davčna ureditev. V konkretnem primeru je namen ureditve preprečiti dvojno obdavčenje; tudi če resnično obstaja povezava med davčno ugodnostjo (davčnim dobropisom) in izravnalno davčno dajatvijo (davek od dobička pravnih oseb, ki ga plača družba s sedežem na Finskem), pa ta ureditev ni potrebna za ohranitev skladnosti davčnega sistema. Priznanje davčnega dobropisa delničarju družbe s sedežem v drugi državi članici, odgovarjajočega davku od dobička pravnih oseb, ki ga slednja plača v tej državi članici, pomeni po mnenju Sodišča manj omejevalni ukrep, medtem ko sočasno ne ogroža davčne ureditve.

Sodišče nadaljuje, da je treba v navedenih okoliščinah pri izračunu delničarju dodeljenega davčnega dobropisa, ki mu je bila izplačana dividenda družbe s sedežem v drugi državi članici, upoštevati davek, ki ga je slednja v tej državi članici dejansko plačala. Možne težave pri določitvi predmetnega davka ne morejo upravičiti ovire prostega pretoka kapitala, kot je ovira, ki je posledica finske ureditve.

3.7 Pri **pravilih o konkurenci** priteguje pozornost devet zadev, med njimi štiri združene zadeve.

V združenih zadevah *AOK-Bundesverband in drugi* (sodba z dne 16. marca 2004, C-264/01, C-306/01, C-354/01 in C-355-01, Recueil, str. I-2493) sta Oberlandesgericht Düsseldorf in Bundesgerichtshof v postopkih med združenjem zdravstvenih zavarovanj in farmacevtskimi družbami glede določitve najvišjih zneskov, ki jih zdravstvena zavarovanja prispevajo k stroškom zdravil in materiala za nego in ki jih je nemški zakonodajalec določil kot ukrep za odpravo primanjkljaja na področju obveznega zdravstvenega zavarovanja, na Sodišče naslovili več predhodnih vprašanj o razlagi členov 81, 82 in 86 Pogodbe ES.

Oberlandesgericht Düsseldorf in Bundesgerichtshof Sodišče po vsebini sprašujeta, ali je v nasprotju s pravili o konkurenci, določenimi s Pogodbo ES, če skupine zdravstvenih zavarovanj, kot je združenje zavarovanj, določijo najvišje zneske, ki jih prevzamejo zdravstvena zavarovanja in ki ustrezajo zgornji meji cene zdravil. Bundesgerichtshof poleg tega sprašuje, ali v primeru pritrdilnega odgovora obstaja po eni strani pravica do odstranitve škodnega dejstva in po drugi strani do povračila škode, ki je nastala zaradi uporabe določenih najvišjih zneskov, ki se uporabljajo za navedene skupine.

Sodišče je potrdilo rešitev iz zadeve *Poucet in Pistre*, v skladu s katero se pojem podjetja v kontekstu prava Skupnosti konkurence ne nanaša na pravni subjekt, zadolžen za upravljanje obveznega zdravstvenega zavarovanja in zavarovanja za starost, ki zasleduje izključno socialni cilj in ne opravlja gospodarske dejavnosti. Sodišče je štelo, da je tako tudi v primeru zdravstvenih zavarovanj, ki morajo, čeprav jim je zakonodajalec zato, da bi prispeval k dobremu poslovanju, podelil določeno svobodo pri določanju prispevnih

stopenj, v skladu z zakonom svojim članom ponuditi v bistvenem enake obvezne storitve, ki so neodvisne od zneska prispevkov. Zato je v konkretnem primeru razsodilo, da morajo „pri določanju najvišjih zneskov združenja zavarovanj [morajo] zgolj izpolniti določeno nalogo upravljanja z zakonom določenega nemškega sistema socialne varnosti in ne delujejo kot podjetja, ki opravljajo gospodarsko dejavnost“ (točka 64). Za navedene ukrepe se torej ne uporabljata člena 81 in 82.

V postopku za sprejem predhodne odločbe v zadevi *IMS Health* (sodba z dne 29. aprila 2004, C-418/01, Recueil, str. I-5039) je Landgericht Frankfurt am Main v okviru spora med družbama, specializiranimi za tržne raziskave v sektorju farmacevtskih proizvodov in proizvodov za nego zdravja, v zvezi z zahtevo prve, da bi lahko za dajanje podatkov o regionalni prodaji farmacevtskih proizvodov v Nemčiji uporabljala modularno strukturo, ki jo je razvila druga, na Sodišče naslovilo predhodno vprašanje o razlagi člena 82 Pogodbe.

Ker je Landgericht Frankfurt am Main menilo, da določeno podjetje ne more uveljaviti svoje pravice s prepovedjo katere koli nezakonite uporabe svojega dela, če ravna tako, da pravico zlorablja, v smislu člena 82 Pogodbe ES, tako da drugemu podjetju noče podeliti licence pod razumnimi pogoji, je na Sodišče naslovil tri vprašanja v zvezi z razlago navedene določbe Pogodbe.

Sodišče je po eni strani presodilo, da je „pri ugotavljanju, ali gre morebiti pri zavrnitvi licence za uporabo modularne strukture, zavarovane s pravico intelektualne lastnine, s strani določenega podjetja, imetnika zadevne pravice, ki ima na trgu prevladujoč položaj, za zlorabo, treba upoštevati dejavnike, kot sta stopnja sodelovanja uporabnikov pri razvoju navedene strukture in napor, predvsem v obliki stroškov, ki bi ga morali vložiti morebitni uporabniki za to, da bi lahko kupili študije o regionalni prodaji proizvodov, predstavljenih na podlagi alternativne strukture, na podlagi katerih lahko določimo, ali je zavarovana struktura nujno potrebna za trženje tovrstnih študij“ (točka 30). Ob uporabi sodne prakse „Magill“ je Sodišče po drugi strani presodilo, da „zavrnitev licence s strani podjetja, ki ima prevladujoči položaj in ki je imetnik pravice intelektualne lastnine na modularni strukturi, nujno potrebni za ponazoritev podatkov o regionalni prodaji farmacevtskih proizvodov v določeni državi članici, za uporabo navedene strukture drugemu podjetju, ki bi prav tako želelo dati na voljo navedene podatke v isti državi članici, pomeni zlorabo prevladujočega položaja v smislu člena 82 ES, če so izpolnjeni naslednji pogoji: – podjetje, ki je zaprosilo za licenco, ima namen trg oskrbovati s predmetnimi podatki, proizvodi ali novimi storitvami, ki jih imetnik pravice intelektualne lastnine ne ponuja in za katere pri potrošnikih obstaja morebitno povpraševanje; – zavrnitve ne upravičujejo objektivni razlogi; – zavrnitev ima tako naravo, da si lahko imetnik pravice intelektualne lastnine zase pridrži trg oskrbovanja s podatki o prodaji farmacevtskih proizvodov v zadevni državi članici, pri tem pa na njem izključi vsako konkurenco“ (točka 52).

Štiri druge zadeve, ki so vredne omembe v zvezi s pravili konkurence, se nanašajo na državne pomoči.

V zadevi *Italija proti Komisiji* (sodba z dne 29. aprila 2004, C-372/97, Recueil, str. I-3679) se je Sodišče izreklo o tožbi Italijanske republike za razglasitev ničnosti odločbe Komisije 98/182/ES z dne 30. julija 1997 v delu, v katerem je štela, da so bile pomoči, ki jih je

dežela Furlanija – Julijska krajina med letoma 1981 in 1995 dodelila cestnim prevoznim podjetjem iz navedene dežele, delno nezdružljive s skupnim trgovom, in v delu, v katerem je določila delno povračilo. Dežela Furlanija – Julijska krajina je dejansko postopoma sprejela dva, v bistvenem enaka, zakona, kjer je eden nadomestil drugega, o intervencijah za pospeševanje in razvoj prevozov, zanimivih tako za deželo kot tudi za cestni prevoz blaga za račun tretjih. Navedeni zakoni so določili tri ukrepe v dobrobit podjetij iz sektorja navedene dejavnosti s sedežem na območju dežele: prvič, subvencionirano obrestno mero v zvezi s posojilnimi pogodbami za izgradnjo infrastrukture in nakup opreme, drugič, financiranje stroškov za kreditiranje najema vozil, priklopnikov in polpriklopnikov pa tudi opreme za vzdrževanje in popravila vozil in, končno, do 50-odstotno financiranje naložb za gradnjo ali nakup naprav in opreme za skupine in druge oblike združenj.

Odločba Komisije je pri presoji sporne ureditve pomoči s stališča člena 87(1) ES razlikovala, prvič, med pomočmi, dodeljenimi podjetjem, ki se ukvarjajo z mednarodnim prevozom, in, drugič, pomočmi, dodeljenimi podjetjem, ki se ukvarjajo izključno z lokalnim prevozom, regionalnim ali nacionalnim, in v primeru slednjih, če so bile pomoči dodeljene pred vključno 1. julijem 1990, to je pred datumom, ko je začela veljati Uredba št. 4059/89, ki je nacionalni trg odprla za konkurenco Skupnosti. Ker je v tem času zaradi tožb določenih podjetij, upravičenih do pomoči, izpodbijano odločbo delno razglasilo za nično že Sodišče prve stopnje (sodba z dne 15. junija 2000, *Alzetta in drugi proti Komisiji*, T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, od T-600/97 do T-607/97, T-1/98, od T-3/98 do T-6/98 in T-23/98, Recueil, str. II-2319) in je glede na to, da je Komisija sprejela razlago Sodišča prve stopnje o pomočeh, dodeljenih pred 1. julijem 1990 podjetjem, ki se ukvarjajo izključno z lokalnim prevozom, regionalnim ali nacionalnim, postala ničnostna tožba v predmetni zadevi delno brezpredmetna, je moralo Sodišče presoditi zadevno odločbo samo v delu, v katerem je Komisija za nezakonite razglasila sporne pomoči, dodeljene podjetjem, ki opravljajo mednarodno cestno prevozno dejavnost.

Italijanska republika je navedla več razlogov, s katerimi je hotela zmanjšati pomembnost tako dodeljenih pomoči, bodisi glede neznatnosti njihovega zneska ali predvsem regionalnega značaja dejavnosti upravičencev do pomoči, iz katere je sklepala o njihovem neznatnem vplivu na trgovino znotraj Skupnosti in na konkurenco, da bi dokazala, da niso predmet prepovedi, uzakonjene v členu 87(1) ES. Sodišče jih je vse zavrnilo, pri tem pa potrdilo določeno število načel, ki izhajajo iz njegove sodne prakse. Medtem ko je Italijanska republika zatrjevala, da Komisija ni dokazala obstoja resnične in konkretne grožnje za izkrivljanje konkurence, je Sodišče opozorilo, da v primeru, ko država članica dodeli določeno državno pomoč, ne da bi o tem med načrtovanjem obvestila Komisijo, v odločbi, v kateri se ugotovi nezdružljivost navedene pomoči s skupnim trgovom, ni treba obrazložiti resničnega učinka navedene pomoči na konkurenco ali na trgovino med državami članicami. Prav tako je Sodišče znova potrdilo, da sorazmerno majhen pomen, ki ga ima pomoč, oziroma sorazmerno skromna velikost upravičenega podjetja vnaprej ne izključujeta možnosti, da je prizadeta trgovina med državami članicami. V istem smislu je Sodišče poleg tega poudarilo, da pogoj za uporabo člena 87(1) ES, v skladu s katerim mora biti pomoč take narave, da prizadene trgovino med državami članicami, ni odvisen od tega, ali so opravljene prevozne storitve lokalne ali regionalne, oziroma od obsega področja zadevne dejavnosti. Sodišče je v preostalem ponovno presodilo, da okoliščina, da bi določena država članica želela z enostranskimi ukrepi približati pogoje konkurence, ki obstajajo v določeni gospodarski dejavnosti, pogojem, ki prevladujejo v drugih državah članicah, tem ukrepom ne more odvzeti značilnosti državnih pomoči. Glede na povedano

bi se morala Komisija tudi v določenih primerih, ko je mogoče že na podlagi okoliščin, v katerih je bila dodeljena državna pomoč, sklepati, da lahko prizadene trgovino med državami članicami in izkrivlja, ali bi lahko izkrivljala, konkurenco, v obrazložitvi svoje odločbe sklicevati najmanj na te okoliščine. Sodišče opozarja, da je pri presoji vplivov pomoči na konkurenco in na trgovino med državami članicami Komisija zavezana tudi tehtanju ugodnih učinkov pomoči in njenih negativnih učinkov na pogoje trgovanja in na ohranitev neizkrivljene konkurence, sodna presoja, ki se uporablja za izvrševanje tega pooblastila za odločanje po prostem preudarku, pa je omejena na nadzor, ali so bili spoštovani pravila postopka in dolžnost obrazložitve, kot tudi na nadzor vsebinske pravilnosti upoštevanih dejstev in da ni bilo pravnih napak, očitne napake pri presoji dejstev oziroma zlorabe oblasti. Italijanska republika je prav tako navedla, da bi glede na neznamen vpliv spornih pomoči na položaj upravičenih podjetij njihovo povračilo kršilo načelo sorazmernosti. Sodišče je še enkrat presodilo, da povračila nezakonito dodeljene državne pomoči načeloma ne gre šteti za nesorazmeren ukrep glede na namen pogodbenih določil na področju državnih pomoči za kršitev pooblastila za odločanje po prostem preudarku, ki ga ima Komisija, saj se s takim ukrepom zgolj vzpostavi prejšnje stanje. V odgovoru na zadnjo navedbo Italijanske republike je Sodišče na koncu potrdilo, da se v primeru, če se lahko prejemnik nezakonite državne pomoči sklicuje na izjemne okoliščine, na katerih je lahko legitimno utemeljil svoje zaupanje v pravilnost navedene pomoči, in se tako posledično upre vračilu, država članica, katere organi so dodelili pomoč s kršitvijo pravil postopka, določenih v členu 88 ES, v izogib dolžnosti sprejetja potrebnih ukrepov za izvršitev odločbe Komisije, s katero ji je bila naložena izterjava pomoči, na to legitimno pričakovanje ne more sklicevati. Sodišče je tako tožbo Italijanske republike v delu, v katerem ni postala brezpredmetna, delno zavrnilo.

Druga zadeva, *Italija proti Komisiji* (sodba z dne 29. aprila 2004, C-298/00 P, Recueil, str. I-4087), prav tako izhaja iz spora, ki se nanaša na državne pomoči, dodeljene cestno-prevozniki podjetjem s strani dežele Furlanije – Julijske krajine med letoma 1981 in 1995. Natančneje, izvira iz pritožbe Italijanske republike, ki je kot intervenient na prvi stopnji sodelovala na strani tožnikov, vložene zoper zgoraj navedeno sodbo Sodišča prve stopnje z dne 15. junija 2000, *Alzetta in drugi proti Komisiji*, s katero je bila delno zavrnjena tožba določenih upravičenih podjetij za razglasitev ničnosti dela odločbe Komisije 98/182/ES z dne 30. julija 1997. Komisija je sicer vložila stransko pritožbo, v kateri je uveljavljala nedopustnost tožbe navedenih podjetij, vložene pri Sodišču prve stopnje, saj je po njenem mnenju odločba, s katero se sicer zahteva povračilo pomoči, naslovljena na Italijansko republiko in zadeva zakonsko ureditev državnih pomoči, ne pa upravičenih podjetij posamično, in bi moralo zato Sodišče prve stopnje po uradni dolžnosti preizkusiti dopustnost tožbe.

Sodišče je najprej zavrnilo stransko pritožbo Komisije, saj je štelo, da zadevna odločba določenega podjetja, kot so v tem primeru tožeče stranke na prvi stopnji, ne zadeva morebitnega upravičenca do pomoči na podlagi sporne ureditve zgolj kot podjetja predmetnega sektorja, pač pa tudi kot dejanskega upravičenca do posamezne pomoči, dodeljene na podlagi te ureditve, katere vračilo je zahtevala Komisija, ki je zato v drugačnem položaju kot prosilci, za katere ima odločba Komisije naravo ukrepa splošnega pomena.

Vsebinsko je moralo Sodišče odločiti predvsem o vprašanju, koliko so sporne pomoči lahko vplivale na trgovino znotraj Skupnosti in na konkurenco. Poleg tega je moralo

Sodišče rešiti vprašanje, ali načelo legitimnega pričakovanja in načelo sorazmernosti nasprotujeta vračilu pomoči.

Glede prvega vprašanja Sodišče opozarja, da je „v okviru presoje novih pomoči, o katerih jo je treba obvestiti na podlagi [...] člena 88(3) ES, preden se začnejo izvajati, Komisija dolžna ugotoviti, ali bi zadevne pomoči lahko prizadele trgovino, ne pa tega, ali zadevne pomoči resnično prizadevajo trgovino med državami članicami in konkurenco“, in poudarja, da bi v primeru, če „bi morala Komisija v svoji odločbi dokazovati resnični učinek že dodeljenih pomoči, to vodilo do ugodnejšega obravnavanja držav članic, ki so plačale pomoči s kršitvijo dolžnosti obveščanja iz člena [88](3) [ES] na škodo tistih, ki o načrtih za dodelitev pomoči obvestijo Komisijo“. Sodišče je ob tem še enkrat presodilo, da „relativno majhen pomen, ki ga ima pomoč, oziroma relativno skromna velikost upravičenega podjetja vnaprej ne izključujeta možnosti, da bi bila prizadeta trgovina med državami članicami“ in da „pomoč relativno majhnega pomena lahko prizadene konkurenco in trgovino med državami članicami, kjer sektor, katerega del so podjetja, ki so upravičena do pomoči, pozna učinkovito konkurenco“ (točka 54). Nazadnje je Sodišče potrdilo svoje stališče, po katerem „okolščina, da bi določena država članica želela z enostranskimi ukrepi približati pogoje konkurence, ki obstajajo v določeni gospodarski dejavnosti, pogojem, ki prevladujejo v drugih državah članicah, tem ukrepom ne more odvzeti značilnosti državnih pomoči“ (točka 61).

O drugem delu pritožbe je Sodišče po eni strani opozorilo, da je odpoved nezakonite pomoči na način povračila logični nasledek ugotovitve, da je nezakonita, zato „povračila nezakonito dodeljene državne pomoči z namenom vzpostavitve prejšnjega stanja načeloma ne gre šteti za nesorazmeren ukrep glede na namen pogodbenih določil s področja državnih pomoči“ (točka 75). Po drugi strani je Sodišče v konkretnem primeru odklonilo uporabo rešitve, ki jo je sprejelo v svoji sodbi *RSV proti Komisiji* (sodba z dne 24. novembra 1987, 223/85, Recueil, str. 4617, točka 17), v smislu katere „lahko zamuda Komisije pri odločanju o tem, da je določena pomoč nezakonita in jo mora zato država članica odpovedati in izterjati njeno vrnitev, v določenih okoliščinah pri upravičencih do navedene pomoči utemelji legitimno pričakovanje, ki lahko pomeni oviro za Komisijo, da državi članici naloži, naj zahteva povračilo predmetne pomoči“ (točka 90). Pravzaprav je Sodišče štelo, da pogoji, ki so upravičevali tako rešitev v zgoraj navedenem primeru, niso izpolnjeni. Sodišče je tako kot stransko pritožbo, ki jo je vložila Komisija, zavrnilo tudi pritožbo, ki jo je vložila Italijanska republika.

V zadevi *Nemčija proti Komisiji* (sodba z dne 29. aprila 2004, C-277/00, Recueil str. I-3925) je Sodišče odločalo o tožbi Zvezne republike Nemčije za razglasitev ničnosti odločbe Komisije 2000/567/ES z dne 11. aprila 2000 o državni pomoči podjetju iz nekdanje Nemške demokratične republike, v tem obdobju vodilnemu podjetju na trgu potrošnikom prilagojenega integriranega vezja, ki je po več prestrukturiranjih postalo podjetje System Microelectronic Innovation GmbH (SMI), katerega večinski lastnik je bila dežela Brandenburg z 51 %, preostali kapital pa je pridobilo ameriško podjetje Synergy Semiconductor Corporation (Synergy). SMI je že pridobil finančno podporo tako od dežele Brandenburg kot od Treuhandanstalta, nemške pravne osebe javnega prava, kateri je bilo naloženo prestrukturiranje podjetij nekdanje Nemške demokratične republike, in pravne osebe, ki jo je nasledila, bodisi v obliki pomoči, namenjenih investicijam, premestitvi ali v obliki posojil. SMI je bil zaradi težav, na katere je naletel v okviru svojih dejavnosti, prisiljen predlagati stečaj, zaradi česar je bila njegova firma spremenjena v „SMI iG“, družba v likvidaciji, in imenovan stečajni upravitelj, ki je, da bi omogočil

nadaljevanje opravljanja dejavnosti SMI in bi ohranil 105 delovnih mest, ustanovil prehodno strukturo (*hive-off vehicle*) „SiMI“, medtem ko je dejavnosti svetovanja, oglaševanja, razvoja in oblikovanja mikroelektronskih proizvodov in opravljanje storitev prenesel na hčerinsko družbo „MD & D“, katere stoddotni lastnik je bil. Dežela Brandenburg in pravna oseba, ki je nasledila Treuhandanstalt, sta svojo finančno podporo dodelili prehodni strukturi, preden sta SiMI in MD & D našli kupca, ki je končno odkupil deleže družbe SiMI.

Ker je Komisija štela, da subvencije in posojila, dodeljeni SMI oziroma pozneje prehodni strukturi, niso združljivi s skupnim trgov, je v izpodbijani odločbi Zvezni republiki Nemčiji naložila sprejem vseh potrebnih ukrepov za izterjavo sporne pomoči od prejemnikov, in sicer po mnenju Komisije od SMI, SiMI in MD & D, pa tudi od vsakega drugega podjetja, na katero je bilo ali bo preneseno njihovo premoženje z namenom izogniti se posledicam njene odločbe.

Medtem ko je nemška vlada poudarila, da so tako subvencije, ki jih je SMI dodelil Treuhandanstaltu, kot tiste, ki mu jih je dodelil pravni subjekt, ki ga je nasledil, zajete v okviru izjem, s katerimi se ureja dejavnosti Treuhandanstalta za olajšanje prestrukturiranja podjetij iz nekdanje Nemške demokratične republike in zagotovi njihov prehod iz planskega gospodarstva v tržno, glede na to, da so bile dodeljene v okviru tega, kar je mogoče šteti kot lastninjenje SMI, je Sodišče presodilo, da je treba „pojem ‚lastninjenja‘ v okviru ureditve pomoči Treuhandanstalta razlagati ozko“ (točka 24) in da, čeprav „ni mogoče izključiti, da bi bilo mogoče nakup manjšega dela kapitala določenega javnega podjetja, ki ga je spremljal prenos dejanskega nadzora nad predmetnim podjetjem, šteti za ‚lastninjenje‘ v smislu ureditve pomoči s strani Treuhandanstalta“ (točka 25), pa ni tako v konkretnem primeru, saj je Treuhandanstalt v mnogih pogledih ohranil nadzor nad SMI tudi po tem, ko je v njegov kapital vstopil Synergy. Sodišče je sprejelo enako rešitev iz enakih razlogov tudi v zvezi s posojili, ki jih je SMI dodelila dežela Brandenburg.

Nemška vlada se je sicer podredno sklicevala tudi na člen 87(2)(c) ES, ki naj bi ga bilo mogoče uporabiti in v skladu s katerim so s skupnim trgov združljive pomoči, dodeljene gospodarstvu nekaterih območij Zvezne republike Nemčije, ki jih je prizadela delitev Nemčije, kolikor so potrebne za nadomestilo gospodarske škode, ki jo je ta delitev povzročila. Sodišče je zavrnilo tudi ta tožbeni razlog, saj nemška vlada ni predložila nobenega podatka, na podlagi katerega bi bilo mogoče ugotoviti, da so bile sporne pomoči potrebne za nadomestitev gospodarske škode, ki jo je povzročila delitev Nemčije. Sodišče je v tej točki pravzaprav opozorilo, da „tudi če naj se po združitvi Nemčije člen 87(2)(c) ES uporablja za nove dežele, pa si te uporabe ni mogoče zamišljati drugače kot v enakih okoliščinah, v katerih se je uporabljal v nekdanjih deželah za obdobje pred dnem navedene združitve“. Ker se s tega vidika pojmi „delitev Nemčije“ zgodovinsko nanašajo na delitveno črto med okupacijskima conama v letu 1948, „ekonomska škoda, ki je nastala s to delitvijo“, ne more določati drugega kot škode, povzročene v določenih nemških deželah zaradi osamitve, ki je sledila postavitvi fizične meje, kot sta prekinitvev sredstev komunikacije in izguba trgov, nastali po prekinitvi trgovinskih odnosov med deloma nemškega ozemlja. Nasprotno zamisel, da bi člen 87(2)(c) ES dopuščal polno nadomestilo – čeprav neizpodbitnega – ekonomskega zaostanka, ki so ga utrpeli nove dežele, krši tako izjemno naravo te določbe kot tudi njen kontekst in cilje, ki jih zasleduje. Pravzaprav ekonomske škode, ki so jo na splošno utrpeli nove dežele, ni neposredno povzročila zemljepisna delitev Nemčije v smislu člena 87(2)(c) ES, „razlike v razvoju med nekdanjimi in novimi deželami pa pojasnjujejo drugi razlogi, kot je geografski prelom,

ki izvira iz delitve Nemčije in predvsem iz različnih politično-ekonomskih ureditev, uvedenih v obeh delih Nemčije“ (točke 49–53).

Nemška vlada nazadnje izpodbija povračilo, ki ji je bilo naloženo v izpodbijani odločbi, predvsem zato, ker gre za nezakonito širjenje lastnosti upravičenca do pomoči. Sodišče je izpodbijano odločbo razglasilo za nično ravno v tem delu. Po eni strani je Sodišče menilo, da je Komisija kršila načela povračila državnih pomoči s tem, da je MD & D kot kupcu SiMI naložila, naj vrne pomoči, dodeljene SiMI. V tem pogledu je poudarilo, da „če je podjetje, ki mu je bila nezakonito dodeljena državna pomoč, kupljeno po tržni ceni, to je po najvišji ceni, ki jo je bil zasebni vlagatelj v običajnih pogojih konkurence pripravljen plačati za navedeno družbo v položaju, v katerem se je nahajala, predvsem po dodelitvi državne pomoči, je bil element pomoči ovrednoten po tržni ceni in vključen v nakupno ceno. Pod takimi pogoji ne bi bilo mogoče šteti, da je kupec pridobil korist v primerjavi z drugimi gospodarskimi subjekti na trgu“ (točka 80). Sodišče je po drugi strani razglasilo izpodbijano odločbo za nično v delu, v katerem prehodni družbi nalaga vrnitev pomoči, dodeljenih družbi, katere dejavnost je nadaljevala. Sodišče je dejansko razsodilo, da tudi če „ne moremo izključiti, da je v primeru, ko so prehodne strukture ustanovljene zato, da nadaljujejo opravljanje dela dejavnosti upravičenega podjetja, če pride pri teh do stečaja, se lahko od navedenih družb v okoliščinah konkretnega primera zahteva povračilo predmetnih pomoči, če se ugotovi, da so ohranile učinkovito konkurenčno prednost, povezano s koristmi zadevnih pomoči, predvsem če prehodne strukture kupujejo premoženje družbe v stečaju, ne da bi za to plačale ceno, ki ustreza tržni ceni, ali če se ugotovi, da se z ustanavljanjem takih struktur obide obveznost vračila pomoči“, zgolj dejstvo, da taka družba naprave upravičenega podjetja vzame v zakup za določeno obdobje, samo po sebi ne more dokazati, da je prva pridobila korist zaradi konkurenčne prednosti, povezane s pomočmi, ki so bile zakupodajalcu dodeljene skoraj tri leta pred ustanovitvijo zakupnika (točke 86, 88–89). Ker je Sodišče obveznost MD & D za povračilo pomoči, dodeljenih SMI, kot tudi širitev obveznosti povračila na „vsako podjetje, na katero je bilo ali bo preneseno premoženje podjetij SMI, SiMI ali MD & D z namenom izogniti se posledicam te odločbe“, prav tako razglasilo za nični, sta morala dodeljene pomoči povrniti zgolj SMI oziroma SiMI.

V postopku za sprejem predhodne odločbe v zadevi *Pearle in drugi* (sodba z dne 15. julija 2004, C-345/02, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče odločalo o predhodnih vprašanjih, ki jih je postavil Hoge Raad der Nederlanden o razlagi členov 87(1) ES in 88(3) ES, vloženi v postopku o zakonitosti dajatev, ki jih je svojim članom, trgovcem optične opreme, naložilo poklicno združenje javnega prava Hoofdbedrijfschap Ambachten („HBA“). Predmetni ukrep je sestavljala „obvezna namenska dajatev“, namenjena financiranju skupinske oglaševalske kampanje podjetij s področja optike.

S prvimi tremi vprašanji Vrhovno sodišče Nizozemske v bistvu sprašuje, ali je mogoče financiranje oglaševalskih kampanj s strani HBA v korist podjetij iz panoge optike šteti za državno pomoč v smislu člena 87(1) ES, in če je tako, ali bi morala biti v okoliščinah konkretnega primera, upošteva pravilo *de minimis*, o pravilih HBA – kot sestavnih delih ureditve pomoči –, s katerimi je bila dajatev, namenjena financiranju navedenih kampanj, prevajena na njegove člane, Komisija obveščena v skladu s členom 88(3) ES. Pridobiti želi pojasnila o tem, ali so obvezne namenske dajatve, naložene tožeči stranki v postopku v glavni stvari, zaradi njihove neposredne zveze z morebitnimi pomočmi, ki niso bile sporočene, prav tako nezakonite, tako da bi načeloma morale biti predmet vračila. S

četrtim in petim vprašanjem predložitveno sodišče poleg tega sprašuje to, ali v okoliščinah, kot so te v glavni stvari, pravo Skupnosti nasprotuje uporabi pravila nizozemske sodne prakse s strani pristojnih sodišč, ki ima obvezno veljavo in na podlagi katerega ne morejo več presojati zakonitosti odločb HBA, s katero je bila tožeči stranki v postopku v glavni stvari naložena dajatev, v primerih, ko je bil z izvrševanjem pravil, na podlagi katerih so bile sprejete navedene odločbe, kršen člen 88(3) ES.

Potem ko je Sodišče ugotovilo, da se, čeprav je HBA javno podjetje, v konkretnem primeru ni izkazalo, da bi bila oglaševalska kampanja financirana s sredstvi, ki bi jih dali na voljo nacionalni organi, in da nasprotno iz predložitvene sodbe izhaja, da so sredstva, ki jih je HBA uporabil za financiranje reklamne kampanje, prispevali njegovi člani, v korist katerih je bila ta oglaševalska kampanja organizirana, v obliki obveznih namenskih dajatev za organizacijo te oglaševalske kampanje, in da je povrh pobudo zanjo dalo zasebno združenje optikov, je Sodišče razsodilo, da „je treba člena [87] (1) [ES] in [88] (3) [ES] razlagati tako, da pravila, ki jih sprejme poklicno združenje javnega prava za svoje člane in o katerih odločajo slednji, tako da sredstva, ki jih prispevajo navedeni člani in ki so obvezno namenjena financiranju zadevne kampanje, niso sestavni del ukrepa pomoči v smislu navedenih določb in ni treba, da bi bila Komisija o njih predhodno obveščena, če se ugotovi, da je bilo navedeno financiranje izvedeno s sredstvi, s katerimi navedeno poklicno združenje javnega prava v nobenem trenutku ni moglo prosto razpolagati“ (točka 41). Tako na zadnji vprašanji ni bilo treba odgovoriti.

3.8 Na področju **znamk** usmerjamo pozornost na zadevo *Koninklijke KPN Nederland* (sodba z dne 12. februarja 2004, C-363/99, Recueil, str. I-1619). 2. aprila 1997 je družba Koninklijke KPN Nederland pri Bureau Benelux des marques (Bruseljski urad za intelektualno lastnino – BBM) vložila zahtevo za registracijo besede „Postkantoor“ („poštni urad“ v nizozemščini) kot znamke za papir, lepenko in izdelke iz navedenih materialov kot tudi za razne storitve. BBM je zavrnil registracijo, saj je bil znak za proizvode in storitve v razmerju do poštnega urada popolnoma opisen. Gerechtshof te 's Gravenhage, ki je odločal o tožbi KPN proti odločbi BBM, je Sodišču postavilo vrsto predhodnih vprašanj o razlagi prve direktive o znamkah¹¹.

Šlo je predvsem za odločanje o tem, ali dejstvo, da je bila znamka registrirana v eni državi članici za določene proizvode in storitve, vpliva na preizkus posamezne zahteve za registracijo podobne znamke za podobne proizvode oziroma storitve v drugi državi članici. Sodišče odgovarja negativno: navedena okoliščina ne more imeti nobenega vpliva. Pristojni organ mora glede na zadevne proizvode in storitve *in concreto* presoditi lastne značilnosti znamke. Nizozemsko sodišče je na Sodišče naslovilo tudi vprašanje, ali prepoved opisnih znakov, določena v členu 3(1)(c) Direktive, velja za znake ali označbe, s katerimi se označijo lastnosti zadevnega proizvoda oziroma storitve, kolikor za označitev istih lastnosti obstajajo tudi znaki in označbe, ki so običajnejši. Sodišče opozarja, da zgoraj navedena določba s prepovedjo opisnih znakov zasleduje cilj splošnega pomena, in sicer lahko te znake vsak svobodno uporablja, in preprečuje, da bi bili pridržani zgolj za eno podjetje zaradi njihove registracije kot znamke. V navedenih okoliščinah mora pristojni organ, če ugotovi, da so trenutno lastnosti zadevnega proizvoda ali storitve v očeh upoštevanih krogov opisne ali če bi lahko po razumni oceni to postale v prihodnosti, zavrniti nadaljevanje postopka za registracijo znamke. V tem

¹¹ Prva direktiva Sveta 89/104/EGS o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z blagovnimi znamkami z dne 21. decembra 1988 (UL 1989, L 40, str. 1).

pogledu ni pomembno, da obstajajo tudi drugi znaki ali označbe, ki so običajnejši. Sodišče je zavrnilo tudi dejstvo, da se na podlagi prava znamk, ki velja v Beneluxu, pravica do znamke, izražena v enem izmed nacionalnih ali regionalnih jezikov Beneluxa, po samem pravu razteza tudi na prevode v druge jezike. Sodišče je štelo, da to dejansko ustreza registraciji več različnih znamk. Pristojni organ mora tako v podobnem primeru preveriti morebitni opisni značaj znaka v vseh teh prevodih. Sodišče je bilo postavljeno v položaj, da naj se izreče o razmerju med razlikovalnim učinkom in opisno naravo. Predložitveno sodišče pravzaprav postavlja naslednje vprašanje: če je določena znamka opisna glede na določene proizvode ali storitve, vendar ne tudi v razmerju do drugih proizvodov ali storitev, ali jo je treba šteti za znamko, ki ima nujno razlikovalni učinek glede na te druge proizvode oziroma storitve? To je Sodišču omogočilo, da je opozorilo na medsebojno neodvisnost vsakega izmed razlogov za zavrnitev registracije in zahtevo po posebni oceni, čeprav se zadevna polja uporabe med seboj očitno prekrivajo. Posledično dejstvo, da posamezna znamka ne spada v okvir enega izmed teh razlogov, ne dopušča sklepanja, da ne more spadati niti v okvir drugega. Po drugi strani je treba razlikovalni učinek znamke presoditi glede na proizvode ali storitve, navedene v prijavi za registracijo, in če se registracija posamezne znamke zahteva za razne proizvode ali storitve, je treba v zvezi z vsakim izmed teh proizvodov oziroma storitev preveriti, ali za registracijo znamke niso podani razlogi za zavrnitev registracije. Sodišče je posledično štelo, da pristojni organ ne more sklepati, da znamka ni brez razlikovalnega učinka za določene proizvode ali storitve zgolj zato, ker je opisna glede na druge proizvode oziroma storitve, niti takrat, ko se vloži zahtevo za registracijo za celoto navedenih proizvodov oziroma storitev. Kar zadeva dejstvo, da vsi sestavni deli besede „Postkantoor“ opisujejo lastnosti proizvodov ali storitev, za katere se zahteva registracija, Sodišče pojasnjuje, da za to, da bi bilo mogoče znamko šteti za opisno, ne zadošča, da se ugotovi posamezna opisna narava vsakega sestavnega dela; tako naravo mora imeti beseda sama. Če po splošnem pravilu preprosta kombinacija sestavnih delov, izmed katerih so vsi opisni, ostane tudi sama opisna, pa ni tako v primeru, če ta kombinacija ustvari od tega proizvoda dovolj oddaljen vtis s preprosto združitvijo opisnih sestavnih delov, če preseže vsoto teh sestavnih delov zato, ker ima kombinacija v primerjavi z zadevnimi proizvodi ali storitvami nenavaden značaj, ali če se je beseda v vsakdanjem jeziku pojavila in pridobila lastni pomen, tako da je od takrat neodvisna od svojih sestavnih delov (če v tem primeru beseda sama ni opisna). Naj omenimo, da je Sodišče na vprašanje Cour de Justice a Benelux v okviru spora zaradi zavrnitve BBM za registracijo znaka „BIOMILD“ za živila zaradi tega, ker je bil ta znak opisne narave, podalo podoben odgovor v zadevi *Campina Melkunie* (sodba z dne 12. februarja 2004, C-265/00, Recueil, str. I-1699).

3.9 S področja bogate sodne prakse, ki je obravnavala ukrepe Skupnosti za **približevanje zakonodaje** držav članic, opozarjamo na tri zadeve *Fixtures Marketing* (sodbe z dne 9. novembra 2004, C-46/02, še neobjavljena v ZOdl.; C-338/02, še neobjavljena v ZOdl.; C-444/02, še neobjavljena v ZOdl.) in na zadevo *The British Horseracing Board in drugi* (sodba z dne 9. novembra 2004, C-203/02, še neobjavljena v ZOdl.), ki so se nanašale na to, kar imenujemo pravica *sui generis* v smislu Direktive 96/9¹², in na obseg predmetnega pravnega varstva na področju športnih stav. Na Sodišče je bilo naslovljenih več predhodnih vprašanj o razlagi določb te direktive, vloženih v pravih zaradi objavljenih informacij, ki so jih uporabljali organizatorji stav na Švedskem, v Grčiji, na Finskem in v

¹² Direktiva 96/9/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 1996 o pravnem varstvu baz podatkov (UL 1996, L 77, str. 20).

Združenem kraljestvu, katerih upravljanje oziroma organizacija pa je bila zaupana drugim pravnim subjektom, tožečim strankam v postopku v glavni stvari. V treh zadevah je sporno uporabo pomenila reprodukcija podatkov, ki so se nanašali na koledarje nogometnega prvenstva Anglije in Škotske, na stavnih lističih, shranjenih v elektronski obliki in objavljenih, predvsem v brošurah, katerih upravljanje pa je bilo na podlagi licenc zaupano tožeči strani v postopku v glavni stvari. V četrti zadevi so določene družbe na dveh spletnih straneh za konjske stave *on-line* razširjale podatke iz časopisov in neobdelane podatke na podlagi pooblastila tožeče stranke, ki je odgovorna za organizacijo konjskih dirk v Združenem kraljestvu in ki v tem okviru zagotavlja razvoj in upravlja bazo podatkov, katere zaščito je zahtevala.

Tožeče stranke v postopku v glavni stvari menijo, da podjetja, ki za ponujanje stav uporabljajo njihove podatke, kršijo pravico, ki jim jo daje njihovo nacionalno pravo, kot je bilo spremenjeno zaradi prenosa Direktive o pravnem varstvu baz podatkov. Kot ukrep za prenos Direktive je treba upoštevne nacionalne določbe tako razlagati v luči Direktive.

Pri odločanju v navedenih pravnih stvareh so finski Vantaan Käräjäoikeus, angleški Court of Appeal, švedski Högsta Domstolen in grški Monomeles Protodikeio Athinon Sodišču postavili več predhodnih vprašanj o namenu in področju uporabe varstva, uvedenega z direktivo, in predvsem o členu 7(1) te direktive, na podlagi katerega lahko izdelovalec baze podatkov, pri katerem je prišlo do kakovostno in/ali količinsko znatne naložbe v pridobivanje, preverjanje ali predstavitev vsebine, prepreči neupravičeno jemanje izvlečkov in/ali ponovno uporabo celotne vsebine te baze podatkov ali njenega bistvenega dela, ocenjenega kakovostno in/ali količinsko.

O vprašanju štirih predložitvenih sodišč o tem, kaj pokriva pogoj „znatne naložbe“ v besedilu te zadnje določbe, je Sodišče presodilo, da je „pojem naložbe v pridobivanje vsebine baze podatkov v smislu člena 7(1) Direktive 96/9/ES [je] treba razumeti tako, da ta zajema sredstva, namenjena za iskanje obstoječih sestavnih delov in njihovo zbiranje v tej bazi“ in da „ne vključuje sredstev, ki so bila vložena za ustvarjanje sestavnih delov vsebine določene baze podatkov“ (zadeve C-46/02, C-338/02, C-444/02 in C-203/02, točka 1 izreka). Sodišče je prav tako štelo, da „v kontekstu priprave koledarja srečanj za potrebe organizacije nogometnih prvenstev ne zajema sredstev, namenjenih za določitev datumov, ur in parov moštev za različna srečanja teh prvenstev“. Pridobivanje podatkov, ki sestavljajo navedene koledarje, pravzaprav ne zahteva nobenega posebnega napora s strani poklicnih lig, ki so neločljivo povezane z ustvarjanjem teh podatkov, in sredstva, porabljena za preverjanje oziroma predstavitev koledarja, prav tako ne zahtevajo znatne naložbe, neodvisne od vlaganj, povezanih s pridobivanjem podatkov, ki ga sestavljajo (zadeve C-46/02, C-338/02 in C-444/02). Sodišče je dalje v zadevi, ki se je nanašala na konjske stave, pojasnilo, da je treba „pojem naložb, povezanih s preverjanjem vsebine baze podatkov v smislu člena 7(1) Direktive [je treba] razumeti tako, da zajema sredstva, porabljena za zagotavljanje zanesljivosti v tej bazi vsebovanih informacij, namenjena preverjanju točnosti najdenih sestavnih delov ob izgradnji navedene baze, kot tudi v obdobju njenega delovanja“ in da „sredstva, porabljena za preverjanje v fazi oblikovanja sestavnih delov in zaradi navedenega zbrana v določeni bazi podatkov, ne spadajo v okvir tega pojma“ (zadeva C-203/02, točka 42). Tako je Sodišče v tej zadevi štelo tudi, da „sredstva, porabljena za pripravo seznama konjev, ki sodelujejo v dirki, in za preverjanje v tej zvezi, ne ustrezajo investiciji za pridobivanje in za preverjanje vsebine baze podatkov, katere sestavni del je navedeni seznam“ (zadeva C-203/02, točka 42).

3.10 Na področju **socialne politike** si posebno pozornost zaslužita dve sodbi. V prvi sodbi, *Alabaster* (sodba z dne 30. marca 2004, C-147/02, Recueil, str. I-3101), je Court of Appeal na Sodišče naslovilo vprašanje o upoštevanju povišanj plače pri izračunu zakonitega materinskega nadomestila.

V konkretnem primeru je bila ga. Alabaster, zaposlena v Veliki Britaniji, upravičena do porodniškega dopusta od vključno januarja 1996. Malo pred začetkom navedenega dopusta je prejela povišanje plače s povratnim učinkom od meseca decembra. Predmetnega povišanja pa ni bilo mogoče upoštevati pri izračunu zakonitega materinskega nadomestila, kolikor je nacionalna ureditev, ki jo je bilo treba uporabiti, za izračun običajne plače upoštevala predhodno obdobje, in sicer september in oktober.

Sodišče je najprej ugotovilo, da na podlagi Direktive 92/85¹³ ni mogoče učinkovito odgovoriti na vprašanja nacionalnega sodišča. Vendar pa je po presoji celote besedil skupnostnega prava Sodišču uspelo razviti splošna načela, ki jih je mogoče uporabiti v konkretnem primeru. Bistvo presoje Sodišča temelji na členu 141 ES in na Direktivi 75/117¹⁴.

Dajatev, ki se izplača nosečnici med porodniškim dopustom, je izenačena s prejemki. Navedena oseba seveda ne more zahtevati celotnega prejemka, če je njen položaj poseben glede na položaj delavca, ki dejansko dela na svojem delovnem mestu. To je klasična uporaba načela enakosti. Kljub temu ji je, če je izplačana dajatev enaka plači (v tem smislu glej sodbo z dne 13. februarja 1996 v zadevi Gillespie in drugi, C-342/93, Recueil, str. I-475), na podlagi načela nediskriminacije priznana pravica do povišanja plače, če bi, če ne bi bila noseča, prejela višjo plačo. Predmetna zahteva pa ni omejena na primer, v katerem gre za retroaktivno uporabo povišanja za obdobje, v katerem je bila izplačana upoštevana plača. To je uporaba načela enakosti na področju enakega plačila za delavke in delavce.

Kljub temu je Sodišče zavrnilo sprejem stališča o konkretnem načinu za uresničevanje načela, saj bi to po njegovem mnenju preseglo pristojnosti, ki jih ima v okviru postopka s predlogom za sprejem predhodne odločbe.

Prav tako se ni hotelo izreči o stališču, ki bi ga bilo treba sprejeti v primeru, če bi se znižalo plačilo, če je bilo vprašanje v konkretnem primeru hipotetično. Navedeno vprašanje ostaja torej še odprto.

V drugi sodbi, ki jo je Sodišče izdalo v združenih zadevah *Pfeiffer in drugi* (sodba z dne 5. oktobra 2004, od C-397/01 do C-403/01, še neobjavljena v ZOdl.) in ki je nadaljevanje njegove sodbe Jaeger (sodba z dne 9. septembra 2003, C-151/02, Recueil, str. I-8389) o dežurstvu zdravnikov, je presodilo, da najdaljši delovni čas reševalcev, zaposlenih v reševalski službi, ne sme preseči 48 ur.

¹³ Direktiva Sveta 92/85/EGS z dne 19. oktobra 1992 o uvedbi ukrepov za spodbujanje izboljšav na področju varnosti in zdravja pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo (deseta posebna direktiva v smislu člena 16(1) Direktive 89/391/EGS (UL 1992, L 348, str. 1).

¹⁴ Direktiva Sveta 75/117/EGS z dne 10. februarja 1975 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z uporabo načela enakega plačila za moške in ženske (UL 1975, L 45, str. 19).

V združenih zadevah od C-397/01 do C-403/01 so ali so bili g. Pfeiffer in drugi tožniki kot reševalci zaposleni pri nemškem Rdečem križu, organizaciji zasebnega prava, ki z rešilnimi vozili in vozili za nujne primere zagotavlja predvsem reševalsko službo na kopnem. V različnih pogodbah o zaposlitvi, ki so jih sklenili z delodajalcem, je bilo dogovorjeno, da se uporablja kolektivna pogodba, v skladu s katero se je povprečni tedenski delovni čas, upošteva njihovo obveznost dežurstva v povprečju najmanj 3 ur na dan, podaljšal z 38,5 ure na 49 ur. Med dežurstvom morajo biti zadevni reševalci na delovnem mestu na voljo delodajalcu in morajo biti ves čas pozorni, da bi lahko po potrebi nemudoma posredovali.

Pred Arbeitsgerichtom Lörrach so zadevni delavci zahtevali ugotovitev Sodišča, da njihov povprečni tedenski delovni čas ne sme presegati meje 48 ur, določene v Direktivi 93/104¹⁵, in plačilo nadur, opravljenih zunaj navedenega tedenskega delovnega časa. Nemško sodišče je v tem pogledu Sodišče zaprosilo za pojasnila. Navedena predhodna vprašanja se nanašajo na razlago posameznih določb Direktiv 89/391¹⁶ in 93/104.

Sodišče na začetku poudarja, da se za dejavnost reševalcev, ki jo opravljajo v okviru reševalske službe, uporabljata Direktivi 89/391 in 93/104. Pravzaprav v konkretnem primeru ni upoštevana nobena izmed določenih izjem. Dejansko ne gre niti za nujno potrebne storitve za varovanje varstva, zdravja in javnega reda v primeru težkih in izjemnih okoliščin, kot so naravne nesreče, ki po svoji naravi ne dopuščajo načrtovanja delovnega časa, niti za storitve cestnega prevoza, glede na to, da je temeljni namen predmetne dejavnosti nuditi prvo medicinsko pomoč bolni ali ranjeni osebi. Zaradi tega je Sodišče presodilo, da prekoračenje najdaljšega tedenskega delovnega časa 48 ur lahko velja le v primeru, ko ga vsak posamezen delavec izrecno in svobodno sprejme, in da v tem pogledu torej ni dovolj, da se pogodba o zaposlitvi zadevnega delavca sklicuje na kolektivno pogodbo, ki tako prekoračenje dopušča.

V okviru svoje sodbe Jaeger je Sodišče, potem ko je izenačilo dežurno službo zdravnikov z dežurstvom reševalcev, razložilo, da se morajo taka obdobja celovito upoštevati pri določanju najdaljšega dnevnega in tedenskega delovnega časa. Pojasnilo je, da je zgornja meja 48 ur, kar zadeva povprečen tedenski delovni čas, upošteva nadure, pravno pravilo socialnega prava Skupnosti, ki je posebnega pomena in do katerega je upravičen vsak delavec, kot do minimalnega pravila za zaščito njegovih varnosti in zdravja. Posledično je vsaka nacionalna ureditev, ko gre za dežurstva reševalcev, katere učinek je tak, da v okoliščinah posameznega primera na podlagi kolektivne pogodbe ali na podlagi sporazuma podjetja, ki temelji na taki kolektivni pogodbi, dopušča prekoračenje najdaljšega tedenskega delovnega časa 48 ur, nezdržljiva z zahtevami Direktive 93/104.

Končno je Sodišče, tako kot navadno, ugotovilo, da Direktiva 93/104, kar zadeva najdaljši tedenski delovni čas, izpolnjuje zahtevane pogoje za priznanje neposrednega učinka, če se s stališča vsebine izkaže za nepogojno in dovolj natančno. Čeprav je res, da Direktiva sama po sebi posamezniku ne more nalagati obveznosti in je kot take tudi ni mogoče uveljavljati zoper posameznika, je Sodišče vendarle opozorilo na načelo skladne razlage

¹⁵ Direktiva Sveta 93/104/ES z dne 23. novembra 1993 o določenih vidikih organizacije delovnega časa (UL 1993, L 307, str. 18).

¹⁶ Direktiva Sveta 89/391/EGS z dne 12. junija 1989 o uvajanju ukrepov za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja delavcev pri delu (UL 1989, L 183, str. 1).

nacionalnega prava in presodilo, da je nacionalno sodišče, ki odloča o sporu izključno med posamezniki, pri uporabi določb notranjega prava, sprejetih za prenos obveznosti, določenih s posamezno direktivo, dolžno upoštevati celoto pravil nacionalnega prava in jih razlagati, kolikor je le mogoče, v luči besedila in tudi namena te direktive, tako da bo njegova odločitev v skladu s ciljem, ki ga zasleduje Direktiva. Pri uporabi navedenega načela v konkretnem primeru mora predložitveno sodišče storiti vse, kar je v njegovi pristojnosti, da prepreči prekoračenje najdaljšega tedenskega delovnega časa 48 ur.

3.11 Nazadnje je moralo Sodišče posredovati tudi na področju **ekonomske in monetarne politike**. V zadevi *Komisija proti Svetu* (sodba z dne 13. julija 2004, C-27/04, še neobjavljena v ZOdl.) je moralo Sodišče odločiti o udejanjanju Pakta stabilnosti. Spomnimo naj na to, da je Evropski svet v Amsterdamu junija 1997 v skrbi za doseg gospodarske in denarne unije sprejel Resolucijo o Paktu za stabilnost in rast, katerega cilj je preprečiti prekomerni javnofinančni primanjkljaj in zagotoviti zdrave javne finance v evroobmočju. Postopek v zvezi s čezmernim primanjkljajem proti Franciji in Nemčiji v letu 2003 se je tako začel ravno v tem okviru.

Po priporočilu Komisije je Svet ugotovil, da imata navedeni državi čezmerni primanjkljaj. Prav tako je sprejel priporočili, v katerih jima je naložil, naj zmanjšata primanjkljaj, in jima zato določil rok za sprejem ukrepov za njegovo zmanjšanje (na podlagi člena 104(7) ES). Po poteku navedenih rokov je Komisija Svetu predlagala sprejem odločitve, s katero bi ugotovil, da niti Nemčija niti Francija nista sprejeli ustreznih ukrepov za zmanjšanje primanjkljajev po priporočilih Sveta. Komisija je Svetu predlagala tudi to, naj na predmetni državi naslovi poziv za sprejem ukrepov za zmanjšanje primanjkljaja (člen 104(9) ES). Kljub temu se je 25. novembra 2003 Svet ob nezmožnosti, da bi dosegel zahtevano večino za sprejem te odločitve, omejil na sprejem sklepov, v katerih je odločil o mirovanju postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem in v katerih se je izrekel, da je pripravljen sprejeti odločitev na podlagi člena 104(9) ES, če bi prišlo do tega, da država članica ne bi spoštovala obveznosti, ki jih je sprejela. Ker je Komisija štela, da gre za kršitev pravil Pogodbe, je januarja 2004 vložila tožbo tako zoper odločitev Sveta, da ne bo sprejel odločitve, kot tudi zoper njegove odločitve.

Glede nezmožnosti Sveta, da sprejme odločitev, ki jo je predlagala Komisija, je Sodišče tožbo razglasilo za nedopustno. Presodilo je, da pri nesprejetju aktov iz člena 104(8) in (9) ES in Priporočil Komisije ne more iti za akte, ki jih je mogoče izpodbijati v smislu člena 230 ES. Pravzaprav s tem, da je Komisija Svetu priporočila sprejem odločitev na podlagi člena 104(8) in (9) ES in da v Svetu ni bila dosežena zahtevana večina, v smislu navedene določbe ni bila sprejeta nobena odločitev. V pripombi ob robu je Sodišče dodalo, da ima „v primeru, ko Svet ne sprejme formalnih instrumentov, ki jih je priporočila Komisija na podlagi člena 104(8) in (9) ES, slednja možnost uporabiti pravno sredstvo iz člena 232 ES, če so izpolnjeni v njem določeni pogoji“ (točka 35).

Nasprotno pa je bila tožba zoper odločitev Sveta razglašena za dopustno. Dejansko imajo odločitve pravni učinek, najmanj kolikor povzročijo mirovanje postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem, ki je v teku, in pravzaprav spreminjajo že sprejeta priporočila Sveta na podlagi člena 104(7) ES. Sodišče ugotavlja, da je Svet morebitno odločitev o posredovanju na podlagi člena 104(9) ES dejansko pogojil s presojo, katere referenčni okvir ni več vsebina priporočil, sprejetih na podlagi odstavka 7 te določbe, pač pa enostranska obveznost zadevne države članice.

Sodišče je v nadaljevanju presodilo, da Svet ni spoštoval pravil postopka. Tako v zaključkih zajeta odločitve, ki prinaša spremembo priporočil, sprejetih s strani Sveta na podlagi člena 104(7) ES, pomeni kršitev člena 104(7) in (13) ES, torej kršitev pravice do iniciative Komisije in pravil glasovanja. Sodišče je presodilo, da „izhaja iz besedila in sistematike, uvedene s Pogodbo, da se Svet ne more osvoboditi pravil, ki jih določa člen 104 ES in ki si jih je sam postavil z Uredbo št. 1467/97. Tako se ne more zateči k alternativnemu postopku, na primer za sprejem posameznega akta, ki ne bi bila sama odločitev, predvidena na določeni stopnji postopka oziroma sprejeta v okoliščinah, drugačnih od tistih, ki jih zahtevajo določbe, ki se jih uporablja“ (točka 81).

V zadevi *Verbraucher-Zentrale Hamburg* (sodba z dne 14. septembra 2004, C-19/03, še neobjavljena v ZOdl.) je Landgericht München na Sodišče v postopku predhodnega odločanja naslovilo vprašanje o razlagi Uredbe št. 1103/97¹⁷, in sicer v okviru pravde med nemškim pravnim subjektom, zadolženim za ukrepanje v primeru kršitev zakonov o varstvu potrošnikov (*Verbraucher-Zentrale*), in podjetjem O2, ki posluje z omrežjem mobilne telefonije.

V konkretnem primeru gre za presojo skladnosti načina, ki ga je O2 uporabljal za preračunavanje zneskov, ki so bili do takrat izraženi v nemških markah, v evre, z navedeno uredbo. O2 je ceno na minuto za različne ponudbe tarif dejansko preračunal z zaokroževanjem do najbližjega stota evra, pravzaprav do zgornjega stota.

Na podlagi člena 5 zgoraj navedene uredbe se „denarni zneski, ki jih je treba plačati ali vknjižiti, potem ko je bil znesek (...) preračunan in zaokrožen v enote evra, [se] zaokrožijo navzgor ali navzdol na najbližji stot“.

Sodišče je moralo najprej odločiti, ali je določena tarifa, kot je cena na minuto, po kateri je O2 svojim strankam zaračunaval telefonske pogovore, denarni znesek, ki ga je treba plačati ali vknjižiti, v smislu člena 5, prvi pododstavek, Uredbe št. 1103/97, oziroma ali lahko pomeni tak znesek zgolj končni znesek, ki se ga dejansko zaračuna potrošniku.

Kjer pravo Skupnosti ne opredeljuje navedenih pojmov, je Sodišče uporabilo metodo teleološke razlage in se tako oprijelo ciljev akta, ki ga je presojalo. Iz Uredbe št. 1103/97 je mogoče razbrati dve splošni načeli, in sicer potrebo po varstvu pravne varnosti državljanov pri prehodu na evro in soodvisno potrebo po tem, da ostane kontinuiteta pogodb in drugih pravnih instrumentov neprizadeta, pri tem pa navedeni načeli delita splošni interes, ki ga zasleduje uvedba nove enotne valute, to je cilj nevtralnega prehoda na evro za državljane in podjetja. Predmetni cilj torej zahteva, kot je navedeno v dvanajsti uvodni izjavi te uredbe, da se zagotovi „zelo natančno preračunavanje“.

Sodišče je glede na navedene cilje sprejelo strogo razlago člena 5 Uredbe o evru in štelo, da „tarifa, taka kot cena na minuto, ki je predmet spora v glavni stvari, ne pomeni denarnega zneska, ki ga je treba plačati ali vknjižiti v smislu člena 5, prvi pododstavek, Uredbe Sveta (ES) št. 1103/97 [...], in se torej ne zaokroži v vsakem primeru na najbližji stot“ (točka 1 izreka).

¹⁷ Uredba Sveta (ES) št. 1103/97 z dne 17. junija 1997 o nekaterih določbah v zvezi z uvajanjem evra (UL 1997, L 162, str. 1).

Kot drugo je bilo postavljeno vprašanje, ali je treba Uredbo št. 1103/97, predvsem člen 5, prvi pododstavek, razlagati tako, da nasprotuje zaokroževanju zneskov, ki niso zneski, ki jih je treba plačati ali vknjižiti, na najbližji stot. Če je Sodišče štelo, da to načeloma ni prepovedano, pa je vendarle tako le „pod pogojem, da to zaokroževanje spoštuje načelo kontinuitete pogodb [...] in cilj nevtralnosti prehoda na evro [...], torej da zaokroževanje ne posega v pogodbene obveznosti, ki jih prevzamejo gospodarski subjekti, vključno s potrošniki, in da nima stvarnih učinkov na ceno, ki jo je dejansko treba plačati“ (točka 2 izreka).

V konkretnem primeru je Sodišče ugotovilo, da ima lahko predmetno zaokroževanje „[ima lahko] stvarne učinke na ceno, ki jo dejansko plačajo potrošniki“ (točka 54). Sodišče se ni naprej ukvarjalo z razlago, pač pa je nacionalnemu sodniku prepustilo, da presodi ta „stvarni vpliv na cene“.